Шупик Д.О., Білан С.М. Дорога до рідного дому (Історія села Попівки Миргородського району Полтавської області). – Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2007. – 88с.

УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМ. І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
Ідентифікаційний код 02221828

ББК 63.3 (2 Пол)
Ш 96

Д. О. Шупик, С. М. Білан.
Ш 96 Дорога до рідного дому (Історія села Попівки Миргородського району Полт
ської області). — Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2007. — 88 с. + 8 с. ві

Сергій Миколайович Білан народився 9.09.1913 року в с
Попівка Комишнянського району Полтавської області в селя
ській родині. Працював учителем історії Попівської восьмир
ної школи, директором школи. Учасник Великої Вітчизня
війни, викладач суворовського училища. Старший лейтенант
пасу, мав урядові нагороди, відмінник народної освіти. Краєзн
вець, агітатор, пропагандист.

Після виходу на пенсію проживав у с. Попівка до 1994 ро
Вибув на проживання в м. Мелітополь, де й помер в 1996 році

Дмитро Олександрович Шупик народився 25.10.1935 рок
с. Попівка Комишнянського району Полтавської області в сі
колгоспників. За освітою агроном, працював старшим піонерв
жатим, секретарем виконкому Попівської сільської ради, гол
вою профкому колгоспу "Перемога". Краєзнавець, позашта
ний кореспондент газети "Прапор перемоги", редактор місцев
го радіомовлення. З 1978 по 2006 рік – завідуючий історико-кр
єзнавчим музеєм с. Попівки на громадських засадах. Має урядо
ві нагороди. З січня 1996 року – пенсіонер.

Редакційна колегія
Василь Іванович Ошека – сільський голова, керівник.
Дмитро Олександрович Шупик – автор, завідуючий краєзнавчим музеєм з 1981 по 2006 рік, консультант.
Лідія Володимирівна Шевченко – секретар Попівської сільської ради з 1983 року, консультант.
Борис Федорович Галат – науковий і державний діяч, консультант.
В'ячеслав Михайлович Гончаренко – кандидат педагогічних наук, консультант.
Марія Миколаївна Полова – секретар правління колгоспу "Перемога" з 1983 по 2000 рік, консультант.
Микола Васильович Кузьменко – завідуючий клубом с. В. Грем'яча з 1961 по 2006 рік, консультант.
Олексій Миколайович Рябчун – завідуючий сільським музеєм, консультант.
Руслан Іванович Кубай – випускник школи, фотограф.
Юлія Василівна Ошека – учениця 11 класу, комп'ютерний набір.

ББК 63.3 (2 По

© Д. О. Шупик,
С. М. Білан, 2007
© ВАТ «Видавництво «Полтава», 200

ОПИС ГЕРБА

Герб с. Попівки містить у собі елементи, що є символами історичного минулого та сьогодення.

Підкова символізує козацьке минуле села та любов попівчан до свого вірного помічника – коня.

Шестерня – символ сучасності, технічного прогресу та навчання професії механізатора з часів Олесі Кулик до наших днів.

Газовий факел – це багатство надр попівської землі і майбутнє Попівки.

Переплетіння цих трьох елементів символізує єднання славного минулого, сучасності і майбутнього.

Герб Попівки має синій фон, що вказує на приналежність до Миргородського району.

У великому гербі запропонований вінок з колосків пшениці, що уособлюють природне багатство, родючість землі, працьовитість попівчан, їх хліборобську долю.

У вінок з одного боку вплетені кетяги калини, що символізують Україну та прикрашають садиби попівчан, а з другого – гілочки дуба як символ лісу, що оточує село.

В основі вінка — гілки верби, які символізують красу села та багатство його на ставки. Вінчає герб стрічка синьо-жовтого кольору та напис "Попівка".

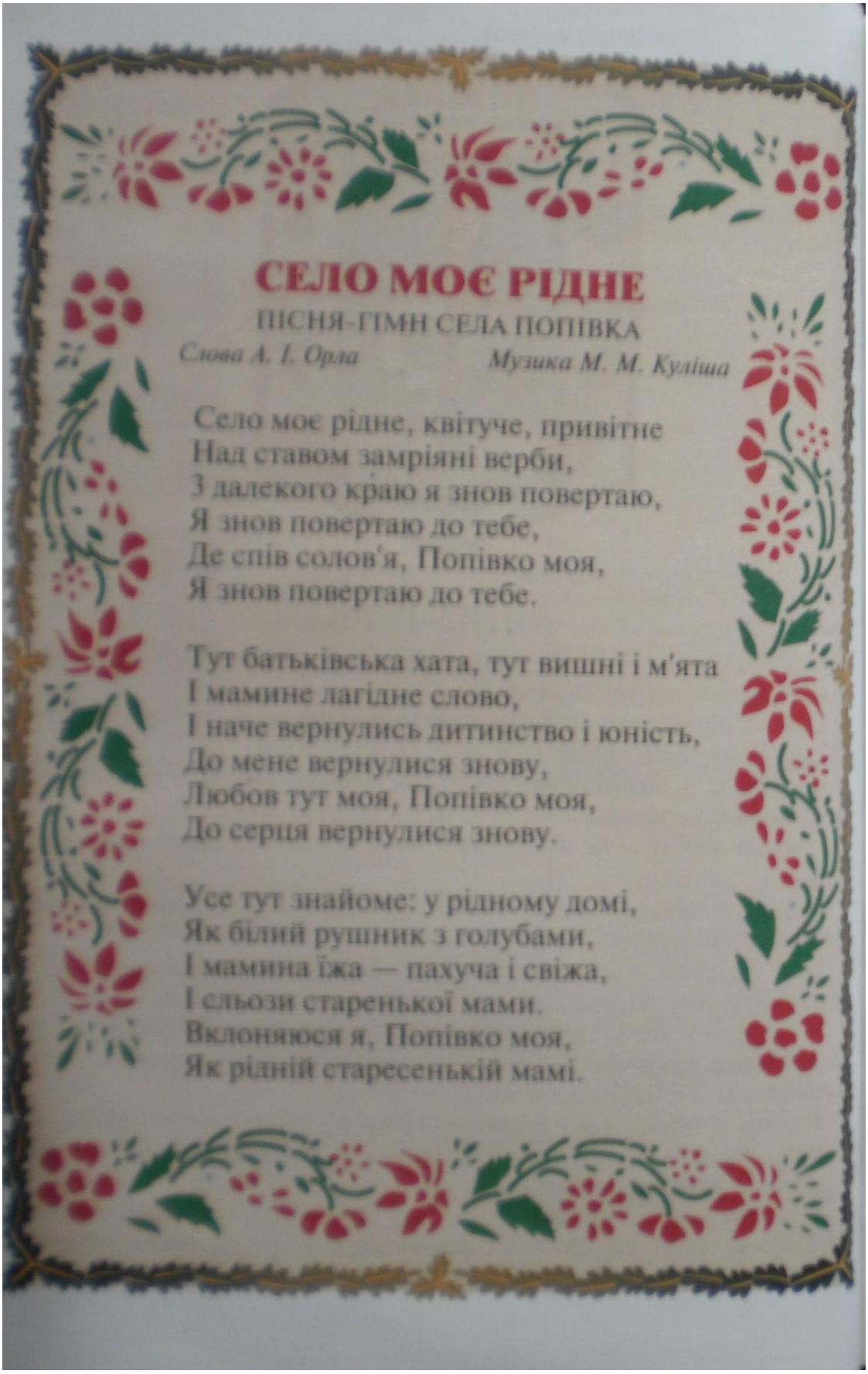

СЕЛО МОЄ РІДНЕ

ПІСНЯ-ГІМН СЕЛА ПОПІВКА

Слова А. І. Орла *Музика М. М. Куліша*

Село моє рідне, квітуче, привітне
Над ставом замріяні верби,
З далекого кра́ю я знов повертаю,
Я знов повертаю до тебе,
Де спів солов'я, Попівко моя,
Я знов повертаю до тебе.

Тут батьківська хата, тут вишні і м'ята
І мамине лагідне слово,
І наче вернулись дитинство і юність,
До мене вернулися знову,
Любов тут моя, Попівко моя,
До серця вернулися знову.

Усе тут знайоме: у рідному домі,
Як білий рушник з голубами,
І мамина їжа — пахуча і свіжа,
І сльози старенької мами.
Вклоняюся я, Попівко моя,
Як рідній старесенькій мамі.

Слово до читача

У кожної людини є дороге серцю місце, де народився, зростав — його мала Батьківщина. Для моїх односельців — це наше рідне село Полівка.

Оточене з трьох сторін лісом, помережане ставками з замріяними вербвми, з багатющою сивою давниною, наповнене великими історичними пооіями, славне своїми людьми як тими, що все життя не залишали його, так І тими, кого доля розкидала по всьому світу — село Попівка гідне того, щоб мати свою історію, берегти її, збагачувати і передавати поколінням.

Багато краєзнавців села збирали і берегли історичні матеріали про Попівку, та до наших часів збереглися рукописи історії села тільки двох людей - Дмитра Олександровича Шупика та Сергія Миколайовича Білана. Мені пощастило бути знайомим з обома цими надзвичайними людьми. З Дмитром Олександровичем Щупиком працювали багато років у славному трудовому колективі колгоспу "Перемога ", а Сергій Миколайович Білан був моїм учителем історії, коли навчався у 8-річній шкалі. Працюючи самостійно і майже в один і той же час, автори опрацювали багато історичного, архівного матеріалу, особисто відшукували очевидців подій, спиралися на стародавні перекази та багатий музейний матеріал, їхні праці чудово доповнюють одна одну. Так, наприклад, період історії Великої Вітчизняної війки в праці Д.О.Шупика складається з величезного матеріалу про бойовий шлях односельців на різних фронтах війни, а в праці С.М.Білана домінує матеріал про партизанську боротьбу попівчан.

Редакційна колегія намагалася до крупиці зібрати і об'єднати в хронологічному порядку всі матеріали, зберігши авторство. На жаль, праці Д.О.Шупика та С.М. Білана закінчуються 1988 роком. Тому члени редакційної колегії разом з Д.О.Шупиком (С.М.Білан не дожив до цього часу. Хай земля йому буде пухом) доповнили працю даними про сучасні роки села Попівки та рідних нам сіл Велика і Мала Грем'ячі. Я щиро вдячний всім

членам редакційної колегії за їхню працю по впорядкуванню і оформленню книги.

Інколи прожитий людиною день важко описати повістю, людське життя - романом. А написати історію всього села якому 435 років - надзвичайно важко. В ході нашої колективної праці ми виявляли все нові факти та матеріали. А скільки залишилося невідомого, не описаного **/с.5/**
не дослідженого! Тому ми заздалегідь просимо вибачення у тих живих і мертвих, кого не згадали, і переконані, що ця книга допоможе у подальшому висвітленні історії рідного села. В книгу вміщено фотознімки: сучасні — зроблені у вересні 2007року, давні — взяті з музейних фондів Попівського народного історико-краєзнавчого музею.

Окремо хочу висловити велику вдячність тим, хто власними коштами допоміг у виданні "Історії села Попівки". Це уродженці села Попівки В'ячеслав Михайлович Гончаренко, Борис Федорович Галат, родина Максунковських (Раїса Іванівна, донька нашого земляка Івана Федоровича Галата та її чоловік Сергій Геннадійович) — підприємці м. Черкаси. Про життєвий шлях цих людей можна написати цілу книгу.

Гончаренко народився 01.01.1959 року (ми разом з ним закінчували середню школу в 1976 році) — надзвичайно обдарована людина, лірик, романтик. Навчаючись у старших класах школи, був учасником, а згодом керівником вокально - інструментального ансамблю в селі, грав на гітарі, був автором чудових пісень. Залишившись у селі після служби, очолює комсомольську організацію колгоспу «Перемога». Романтика освоєння просторів Півночі захоплює В'ячеслава. Свою подальшу долю він пов'язує з Ханти-Мансійським автономним округом, де проходить шлях від учителя до голови комітету по освіті Мансійського району Тюменської області, кандидата педагогічних наук.

Борис Федорович Галат народився 04.01.1933 року в с. Попівці. Після закінчення семи класів у 1949 році пов'язує своє життя з зооветиренарією. Закінчує Хомутецький зоотехнікум, а потім — з відзнакою Харківський

зоотехнічний інститут. Продовжує навчання і роботу в галузі зоотехнії. У 1964 році – кандидат сільськогосподарських наук. Довгі роки працював за кордоном, представляючи Радянський Союз у Великобританії, Австралії, Австрії. З утвердженням незалежності України відстоює інтереси Батьківщини в ООН.

Зараз Борис Федорович на заслуженому відпочинку, проживає у Харківській області, але не забуває своє рідне село.

Від імені своїх земляків висловлюю також щиру вдячність депутату Полтавської обласної ради Володимиру Пилиповичу Микійчуку за сприяння і допомогу у виданні цієї книжки.

В.І.Ошека

/с.6/

ІСТОРІЯ СЕЛА ПОПІВКИ МИРГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

* Попівка - село, центр сільської ради народних депутатів Миргородського району Полтавської області, розташоване на правому березі притоки Псла - Хоролі, за 20 кілометрів віл райцентру Миргород, за 25 кілометрів віл залізничної станції Миргород. 2788 жителів, 1256 господарств (на 1989 рік).

* За даними Попівської сільської ради, станом на 01.01.2007 року населення с. Попівка становить 1888 чоловік у 113 господарствах, В.Грем'яча — 131 чоловік, 73 двори, М.Грем'яча — 20 чоловік, 11 дворів. (Ред.)

** У географічному відношенні село Попівка являє собою рівнину, яка у південно-східній частині перетинається пологими ярами.

Грунт, в основному чорноземний. У південно-східній частині села розташовані, так звані, степові ліси. Є, але в невеликій кількості, і солонцюваті грунти. Болота відсутні.

Рослинність тут характерна для лісостепу. В основному ростуть дуби, осики, ясени, вільхи, кленки, берестки, дикі яблуні і груші, зрідка — граби і

горобина. Останні роки широкого розповсюдження набув американський клен. Як підлісок, поширена ліщина. По шляху, шо тягнеться повз Попівку, ростуть тополі. Основними представниками рослинності в селі Попівка є культурні рослини.

Умовні позначки:

- * - автор тексту Д. О. Шупик;
- ** - автор тексту С.М. Білан;
- Ред. - редакційна колегія **/с.7/**

Важливе економічне значення мають зернові, технічні, олійні, городні і волокнисті культури, а також сади. Тут ростуть різних сортів яблуні, груші, сливи, вишні, абрикоси, черешні, волоські горіхи, виноград, калина, бузина, порічки, аґрус та інші фруктові дерева і кущі.

Тваринний світ села Попівки характерний для представників степової і лісової смуги. Тут водяться, крім свійських тварин, різні гризуни, зокрема, ховрашки, тушканчики, миші, які завдають значної шкоди сільському господарству. В селі водяться також і "кам'яні" (гірські) куниці, які винищують свійську птицю: курей, качок, індиків, гусей.

У зв'язку з тим, що село Полівка з двох сторін оточене лісовим масивом, який тягнеться без перериву до самої Полтави на відстані до 100 км, жителі села часто зустрічаються з такими лісовими тваринами: олень, коза, лось, дикі свині, лисиця, заєць, білка, борсук, єнот, тхір, ласка. Рідко, але трапляються і вовки.

У селі Полівка, як і в усій Полтавській області, водяться степові і лісові птахи. Тут водяться ворони, сороки, шуліки, сойки, куріпки, яструби-перепелятники, жайворонки, перепели, галки, солові, шпаки, дрозди, одуди, зозулі, синиці, кібчики, горобці, малинівки, дятли, ластівки, голуби, жовтобрюхи та інші. Ці птахи приносять велику користь сільському господарству.

У ставках водиться риба: коропи, карасі, товстолобики, окуні, білий амур.

Корисні копалини на території Попівської сільської ради ще не повністю досліджені. Проте на її території є значні запаси гончарної глини, білої фаянсової глини, запаси піску, виявлено значні запаси вохри, граніту (на "Пропої") і природного газу.

Клімат села Полівки характеризується помірно холодною зимою і помірно теплим літом, достатньою кількістю опадів і середньою вологістю. ** **/с.9/**

** Перша згадка про село Попівку відноситься до другої половини **XVI** століття.

Із церковних архівів, які були знайдені під час розбору церкви у 1938 році, та з переказів окремих старожилів селв установлено, що першим поселенцем був піп, який появився 1572 року.

До 1572 року місцевість, де тепер розташоване село Попівка, була поросла суцільним дубовим, ясеновим, осиковим лісом з підліськами ліщини та крушини.

В архівних документах вказується: "Поповка Миргородского уезда — между двумя правыми притоками реки Хорол колонизания из окрестности Лубен..." (Л.В.Падалка «Прошлое Полтавской территории и её заселение», Полтава, 1914 год, с. 195. Полт. облархив).

Із церковних документів і підтверджень старожилів села М.М. Чаленко, Т.І.Федорченко, І.Д.Воскобійник встановлено такий запис: "На березі струмка, що протікає серед лісової місцевості, в 1572 році поселився якийсь піп із своєю сім'єю, що не прийняв католицької віри. Приблизно через 30 років після цього в цій місцевості стали поселятися біглі козаки, що тікали від кріпосної неволі". ("Запись священнослужителя от 1892 года").

Жителі села Андрій Іванович Орел і Григорій Панасович Дінець також стверджують те, що у церковних документах, які були забрані із церкви під час її зруйнування в 1938 році, писалося так: "Во второй половине XVI века местность, где образовалось село Поповка, первым поселенцем был поп, волос на голове которого осыпался, и он был изгнан из села Хомутца..."

Подібний запис значиться і у "Сборнике первых поселенцев в Поповке" Григорія Григоровича Філянського, про якого Л.В.Лалалка у праці "Прошлое Полтавской территории и её заселение" вказує, що "Местными любителями старины, которые **/с.10/**

собирали о прошлом села Поповки, были Сергей Иосифович Деркач (крестьянин) и Григорий Григорьевич Филянский (учитель)". (Л.В.Падалка "Прошлое Полтавской территории и её население ", Полтава, 1914 год, Полт. облархив).

Таким чином, на основі цілого ряду письмових і усних тверджень вважається, що назва села Полівки походить від першого поселенця — пола. Село Полівка в давнину складалося з трьох поселень: Слобода (Слобідка), Дубрава (Діброва), Чернях (Чорнятиня).

Слобода — східна сторона поселення. Там поселився піп. Поступово цю слободу заселяли інші переселенці. Діброва — західна частина села. Цю частину заселяли козаки. Чорнятина — південна сторона поселення. Як вказує житель села М.Г.Яременко, хомутецький помішик Муравйов-Апостол виганяв негідних йому селян, називаючи їх черню. Ці селяни (черня) селилися у південній частині теперішнього села Попівки.

Там і утворилося третє поселення, яке згодом і одержало назву Чорнятиня, від слова "черня". Ця черня дуже голодувала, бо не мала ще ніякого ремесла. Через це частина цих поселенців, щоб врятувати своє життя, мусила займатися крадіжками і навіть розбоєм. Вони нападали на помішицькі амбари інших сіп і забирали хліб. Але цим промислом займалися не всі. Частина цих переселенців гинула з голоду.

З переказів старожилів М.А.Кулика і Т.І.Федорченка відомо, що у Чорнятині жили красиві українські дівчата, яких часто крали козаки, що жили на Діброві, і виїжджали з ними в інші місця поселення.

Між жителями всіх трьох поселень поступово організовувалося спілкування, розпочався і все більше зростав обмін сільськогосподарськими продуктами і ремісничими виробами.

Це спілкування відбувалося на клиноподібній площі (тепер південніше жителя села Сергія Макарця, від Івана Єлісейовича **/с.11/**
Кімлика до Василя Сергійовича Воскобійника). Там згодом утворився і базар, де вели жваву торгівлю жителі всіх трьох поселень. (До цьогочасу збереглася назва цього місця – Старий базар. – Ред.). Але з подальшим розвитком і зростанням населення утворився і другий базар (на площі, де тепер стоїть пам'ятник В.І. Леніну). Перший базар перестав існувати у 20-х роках, після Жовтневої соціалістичної революції. В перший період НЕПу на новому базарі йшла жвава торгівля приватних торгівців. На площі були споруджені рублені з брусів лавки і кілька ларків, у яких продавали матерію, дьоготь, цукерки, бублики, пряники та інше.

Фото 3. Базарна площа с. Попівки. 1935 р.

Перші поселенці займалися землеробством, гончарством, бондарством та рибальством. З наступним ростом населення виникли і інші ремесла, зокрема, такі як: шевці (чоботарі), ткачі, чинбарі, бондарі, ковалі, пічники та інші. **/с.12/**

Землі для посіву поселенці відвойовували у лісу, спалюючи його цілі масиви. З того часу село розвивається і зростає за рахунок упертої і тяжкої

праці селян-кріпаків, що в пошуках вільного, незалежного життя потрапляли до лісового поселення.

Старожили села Попівки Г.П.Дінець і **М.**Г.Яременко розповідають, що їм доводилося зустрічатися із збирачем старовини Попівки Г.Г.Філянським, який працюючи до Жовтневої революції учителем, читав зі свого рукопису таке: "У 1240 році татарський хан Батий із своїми військами, направляючись до Києва, зупинився біля Семеренчиної Долини, що за 3 км від теперішнього села Попівки. В той період у Семеренчиній Долині було село, в якому налічувалося 600 дворів. Усі дорослі жителі — чоловіки і жінки — таємно організувалися в партизанські загони і нападали на татарських загарбників. Коли довідався про це хан Батий, за його наказом село Семеренчина було оточено військами. Всіх жителів, які не встигли втекти, — чоловіків, жінок, стариків і дітей — забрали воїни хана Батия, вивели на одну із галявин, на якій були набиті гостряками вгору кілки, і всіх схоплених людей настромили живцем на ті кілки, а хати і всі інші будівлі спалили дотла. Деякі дорослі жителі врятувалися втечею в ліси, що розташовані на території майбутнього села Попівки..."

Далі Григорій Панасович Дінець підтверджує все це наступними фактами: у 1948 році з Ленінграда приїжджала археологічна комісія на чолі з науковим співробітником, уродженцем хутора Кітляри Миргородського району Никандром Герасимовичем Сіробабою, яка провела деякі розкопки і дослідження в Семеренчиній Долині.

Ця археологічна комісія добула ряд знахідок господарського і хатнього вжитку, які дали підстави стверджувати те, що в Семеренчиній Долині дійсно колись було поселення (черняхівської епохи 2—6 ст. до н. е.).

З достовірних документів відомо, що в XV-XVI століттях **/с.13/** більша частина України належала до складу Великого князівства Литовського.

На цей час Миргород існував як населений пункт. «У 1757 році польський король Стефан Баторій визначив Миргород полковим містом». (Д.М.Бантиш-Каменський «История Малой Росии». – М., 1830 год, с. 139).

На початку XVII століття село Попівка було підпорядковано полковому місту Миргороду. На цей період територія села все більше заселялася втікачами-селянами інших повітів і губерній. **

*З 1648 року козаки села Попівки входять до Хорольської сотні, яка діяла у складі Миргородського полку. Вони проявили мужність і відвагу у Полтавській битві 1709 року.

У складі російських військ Хорольська сотня у 1711 році ходила аж на Прут, беручи участь у війні з Туреччиною.*

** Окремі жителі села Попівки, які входили в Миргородський полк, брали участь у селянсько-козацькому пвстанні проти польської шляхти у 1638 році.

Восени 1708 року, коли шведські інтервенти захопили Комишню, жителі села Попівки надавали значну допомогу російським і українським військам, які вели боротьбу проти шведських загарбників.

Жителі села передали селітру і харчові продукти. Деякі жителі віддавали свої колеса для кінних повозок, якими пересувалися війська.

«В конце XVIII - начале XIX века слобода Попова принадлежала Миргородскому подкотириоту, а потом надворному советнику Павлу Фёдоровичу Остроградскому и его жене Марии Петровне». (М.Г.Астряб «Старая Полтавщина и столетняя тяжба Марковичей». Труді Полтавской ученой архивной комисии. 1912 год. с. 173-174).

Так звана Попова Слобода Миргородського повіту з давніх часів була відома далеко за межами Полтавської землі не тільки **/с.14/**

як місце поселення втікачів-козаків, а і як місце заслання ворів та інших «злочинців», які непокоїли багатих поміщиків. **

* З 1690 року с. Попівка належить миргородському полковнику Павлу Апостолу, а з березня 1710 року - його сину полковнику Михайлу Даниловичу Апостолу. Передача підтверджена дарчою грамотою Перра Першого за номером 1726 від 1710 року.

По ревізії 1782 року с. Попівка належить полковнику Михайлу Даниловичу Апостолу. Після його смерті село стає власністю великого політика, дипломата і сенатора Івана Мавійовича Муравйова-Апостола (1776 - 1851) - батька братів-декабристів: Матвія, Сергія та Іполита.

Під час Вітчизняної війни 1812 року попівчами брали участь у бойових діях у складі 6-го Миргородського полку народного ополчення, яким командував підполковник Клименко.

Завдяки цінним покладам глини, нявності лісу з другої половини XIX століття с. Полівка стає великим селом із розвинутими ремеслами і промислами. Були побудовані водяний млин, суконна фабрика, два селітрових заводи, на яких виготовляли порох, лісопильний завод, працювало 67 приватних вітряків. Найбільше в селі було плотників - 195, кравців – 195, шевців - 47, деякі з них самі займались і чинбарством (чинили шкіри), Досить численними серед ремісників були групи колісників — 34, ткач ів – 89, бондарів — 25. 63 селянські двори займалися гончарством. Протягом року вони виробляли близько 132 000 штук простого і полив'яного посуду, а також кахлі для печей.

Переважна більшість ремісників остаточно не поривала з сільським господарством і займалася ремеслом тільки у зимовий час. Тільки ковалі, бондарі та гончарі виробляли свою продукцію цілорічно. *

** В кінні XVII століття у селі Попівка було розвинуто селітроваріння. Спочатку були збудовані селітрові заводи біля «Гатки» у східній частині села в районі Слободи (Слобідка). На початку **/с.15/**

XVIII століття Попівка була вже значним поселенням, де розвивалися різні ремесла. Окремі ремісники, такі як гончарі і бондарі, почали об’єднуватися у цехи.

Автор праці «Генеральное следствие о местностях Миргородского полка» В.А.Барвинський зазначає, що «В деревне Поповка Хорольской сотни Миргородского полка 101 двор, принадлежащий посполитам. Все посполиты не до ратуши, но до власти и правления гетманского надлежат, а суть войсковые свободные и за роздачей оставшихся...» (В.А.Барвинский «Генеральное следствие о маетностях русского полка 1729-1730 годов»).

Жорстоко визискувані поміщиками безземельні і малоземельні селяни змушені були шукати собі засоби до існування у запровадженні різних видів кустарних промислів.

Тисячі штук різноманітного глиняного посуду випалювали в горнах і у великій кількості вивозили його за межі села. Із окремих письмових джерел відомо, що «із роду посполигих села Попівки Куліш був письмоводителем у хомутецького поміщика Муравйова-Апостола. Цей поміщик за гарну його службу наділив землею, що тяглася від хомутецького поля через Кириїв яр і теперішню Степанівку...» **

Там же, на Степанівці, працював талановитий гончар, який виробляв як глиняний, так і полив’яний посуд, що мав значний попит у Попівці, Хомутці та інших селах, прізвище його було Іванюк (по вуличному Носань). (Ред.)

** Близькість лісу сприяла збільшенню кустарів – бондарів і плотників. З розвитком сільського господарства, поступово розвивається і харчова промисловість.

Зокрема, поширювалось випікання бубликів. Таких жителів називали аж до наших днів бублешниками. Найбільш відомим бублешником був Леонтій Омельченко. Десятки приватних вітряних млинів кожен день перемелювали тонни зерна.

Подальшого розвитку набуває кустарне виробництво сільськогосподарського **/с.16/** ременанту: борін, плугів, рал, возів, хомутів. Дехто виготовляв ярма для волів.

З розвитком сільського господарства і кустарного ремесла все більше набувала розвитку торгівля. Своїми виробами славилися попівські гончарі і бублешники.

«В м. Поповка бывает две ярмарки в год, на которых торгуют разного звания люди, торгуют больше красными товарами, хлебом.солью, рыбой, горячим вином, дегтем и другими товарами...» (И.Ф.Павловский «Статистические сведения». Труды Полт. учёной комиссии. В. 2, Полтава. 1906 г., с.153).

Попівка відома була своїми ярмарками, на які приїжджали люди не лише із сіл Миргородського повіту, а і з інших сіл і міст Полтавської губернії.

На попівських ярмарках ішла жвава торгівля різними продовольчими виробами, а також худобою. Тут продавали і купували коней і волів, корів і свиней, кіз і овець, а також різноманітну птицю.

/с.17/

Збільшення сільськогосподарської продукції і кустарних ремісничих виробів ще в більшій мірі приваблювали поміщиків не лише Полтавської губернії, а і з інших губерній царської Росії. **

*У 70-х роках XIX століття було утворено Попівську волость. Село стало центром досить значної округи. І в усіх офіційних документах стало називатися містечком. До складу волості входили села: Велика Грем'яча,

Мала Грем'яча, Гасенки, Клюшниківка, Шульги, Тригубиця, Новоселиця та 30 хуторів, розташованих по дорозі на станцію Сенчу. На території волості проживало 19803 чоловіки населення.

Природні умови, зокрема лісові багатства, все більше приваблювали переселенців з інших місць, що в значній мірі сприяло швидкому росту сільського населення. Семенов на с. 187 писав: «…м. Поповка Миргородского уезда при пруде и ручье Шумейке в 18 верстах от уездного города на проселочной дороге в Гадяч по сведениям 1864 года число жителей малорусов – 4389, дворов – 893, 4 ярмарки, кожзавод, около местечка горшечная глина хорошего свойства…»

У 1883 році в Попівці нараховувалося 1096 дворів, а кількість населення становила 4275 чоловік, у тому числі селян – 3346 чоловік, козаків – 1262, міщан - 167 чоловік.

За данними подвірного перепису за 1883 рік, у Попівці на 253 господарства козаків припадало 850 десятин орної землі, на 809 господарств селян-власників - 2873 десятини, 35 господарств міщан мали – 126 десятин. Більше третини селянських господарств не мали зовсім наділів, або мали наділи до трьох десятин на господарство. Значна частина селян не мала робочої худоби. Із 809 селянських господарств коней мали лише – 457.

Внутрішня торгівля продуктами рослинництва та товарами кустарного виробництва відбувалась на ярмарках та базарах. У селі проводилось 4 ярмарки: середньо-пісний, Вознесенський, Різдвяний, Миколаївський.

/с.18/

З 70-х років XIX століття с. Попівка переходять у власність поміщимків: Гартінга, Ковалевського та князя Мещерського, що нещадно експлуатували селян і боялася дати їм освіту.

За переписом 1883 року, із 1262 чоловік-козаків були письменними лише 31, із 3846 селян - 115 чоловік, із 167 міщан – 6.

У церковно-приходській школі навчалося 23 хлопчики козаків, 20 хлопчиків селян і лише дві дівчинки з міщан.*

** Поміщицьке землеволодіння все більше зростало за рахунок обезземелення найбідніших селянських господарств, які, не маючи власного тягла, змушені були продавати за безцінь свої землі, а окремі з них просто залишали і почали займатися кустарними промислами та працювати по найму.

Гнів і ненависть проти поміщиків і самодержавства серед селян Попівки зростали. Селянські виступи по всій країні, революційний рух декабристів, революціонерів-демократів, гнівний виступ різночинної інтелігенції проти самодержавства і кріпацтва прискорювали визрівання народного протесту проти феодально-кріпосницьких утисків.

Відомо, що козацька старшина і духовенство звільнялися від податків, в той час як селяни і бідніші козаки та ремісники змушені були платити податки і по кілька днів на тиждень працювати у пана безкоштовно.

За невчасну виплату податків описували майно і потім розпродували його за мізерну плату.

З 50-х років XIX століття село Попівка залежало від великих поміщиків: Мещерського, Гартінга, Ковалевського. Становище селян все більше погіршувалося через непосильні кріпосні порядки та війни, які забирали головну робочу силу – чоловіків. У 1812 році, коли формувався у селі Комишні 3-й Полтавський козачий полк, окремі козаки села Попівки входили в цей полк і брали участь і у Кримській війні 1853-1856 років.

/с.19/

До реформи 1861 року жителі села користувалися землею нерівномірно. Одні селяни мали земельні наділи – 1 десятину землі, інші- 2, а окремі мали 30-40 десятин. Ця частина селян стала куркулями, які були основною опорою поміщиків і царського самодержавства. З них утворювалося волосне управління.

Ця нерівномірність зберігалася і після реформи. Окремі селяни навіть були зовсім позбавлені землі і змушені іти в батраки. Вони працювали по найму у куркулів.

Коли селяни довідалися про реформу 1861 року, частина з них почала відмовлятися від землі, перестала виконувати повинності, твердячи про несправедливості «Положення про викуп селян» і чекали «другої волі».

У 1863 році більшість селян виступила на захист своїх прав. Для їх «втихомирення» влада викликала з Миргорода військові загони. Боротьба за землю в Попівці завершилася тим, що значна частина седян вімовилася від землі, займалася ремеслом.

З розвитком капіталістичних відносин, поглиблювався подальший процес класового розшарування, зростало обезземелення бідноти і середняків. У переважної більшості селян не було власної робочої худоби. Селяни обробляли свої ниви примітивними знаряддями: сіяли вручну, косили серпами й косами, орали дерев'яними плугами. Селяни, які не мали тягла, наймали у куркулів коней, а потім за це відробляли. Окремі селяни йшли шукати заробітків у інші місця.

Селяни, що мали землю, продовжували платити викупні платежі за землю, одержану по селянській реформі 1861 року.

У «Памятной книге Полтавской губернии» за 1865 рік вказується, що «Поповка 1863 года Миргородского уезда 120 верст от губернии, 18 верст от уезда, 12 верст от стана. Число дворов – 893, мужчин – 2162, женщин – 2227. Всего – 4389. Церквей – 1 (деревянная), класс-приходы – 2, 4 ярмарки, конзавод». **/с.20/**

Після скасування кріпосного права 1861 року німкцькі колонізатори в кількості 17 сімей поселилися в південно-західній частині ссела Попівки і там спорудили водяний млин, суконну фабрику і шкірзавод.

У 1891 року німецькі колоністи виїхали в інші поселення. Свої заводи і землі колоністи здали в банк, отримавши за це гроші. Після цього банк почав розпродувати володіння німецьких колоністів. Житель с.Попівки Федір

Пищалка купив суконну фабрику, якою користувався декілька років, потім вирішив спалити і отримати страхову суму. Але з цього звичайно нічого не вийшло. Фабрика, звичайно, згоріла, а страхову суму йому ніхто не виплатив. Агенти донесли царським властям і його судили, а потім відіслали його в Сибір. Майно його було розпродано. Тепер те урочище, де в минулому жили німецькі колоністи, називається «Німеччиною».

Особливості суспільно-економічного розвитку дореволюційної Попівки призвели до того, що в селі все більше зростав бандитизм, крадіжки, особливо конокрадство.

Село Попівка в дереволюціні часи займало перше місце в Полтавській губернії щодо різного роду випадків злочинності, вбивств крадіжок, підпалів.

Поміщик Гартінг, який жив у Хомутці після Муравйова-Апостола, користуючись тяжбою жителів села Попівки, наймав їх до себе в економію на різні роботи на мізерну плату. Селяни працювали на своїх харчах.

Після реформи 1861 р. становище селян набагато погіршало. Частина з них голодувало, бо власного хліба не вистачало або завсім не було, і вимушена була іти заробляти.

У праці О.Х.Соколовського «Селянськийй рух на Полтавщині в перід реформи 1861 р.» зазначається, що «в маєтках поміщика Муравйова-Апостола тимчасово зобов'язані селяни Хомутецької і Полтавської волстей, містечок Хомутця і Попівки та с.Клюшниківки (понад 6000 чоловік), змучені кріпосною **/с.21/**
неволею, довгий час не платити оброк, що визначався уставною грамотою. А потім рішуче відмовилися від будь-яких обов'язкових відносин до поміщика. Щоб відшкодувати збитки поміщику, був учинений поліцейський опис рухомого майна у селян. Але селяни натовпом перешкодили поліцейським чинам описувати своє майно, вигнали скот у степ і рішуче відмовились платити панові. Налякані рішучими діями селян, поміщики вимагали прислати військові сили. Тільки з допомогою батальйону солдатів виступ селян був придушений…(О.Х.Соколовський «Селянський рух на Полтавщині

в період реформи 1861 року». Збірник з досвіду роботи вчителів історії, с.50. Вид. 1963р.)

Селяни села Попівки, як і селяни всієї Полтавщини, протягом трьох і більше років проведення реформи рішуче зривали урядові заходи по введеню уставних грамот, наполегливо боролися за землю. Уникали роботи на поміщиків, не підкорювалися їм.

Досвід антипоміщицьких виступів у період реформи був використаний в наступні десятиліття, коли боротьба селян села Попівки за землю і свободу досягла величезної сили. Своєю бортьбою селяни нагромаджували революційні традиції й досвід, які були використані в наступних в великих класових битвах. Класова боротьба між пригнобленими селянами і поміщиками та куркулями все більш зростала в селі Попівка не лише за часів кріпосного права,але й після його скасування.

На грабіжницький характер реформи селяни села Попівки, хоч і не масовим виступом, але відповідали боротьбою. Селяни посилювали боротьбу і проти грабування їх при введенні уставних грамот 1861-1863 рр., за безплатний наділ землі, повернення їм «відрізків», проти панщини і відробітків, проти кріпацького стану «тимчасово зобов'язаних».

Типову картину боротьби сільської бідноти всієї Полтавщини проти грабіжницької реформи змалював видатний український **/с.22/**
письменник Панас Мирний у своїх творах «Хіба ревуть воли, як ясла повні», «Лихо давнє й сьогочасне».

Після скасування кріпосного права частина бідноти ходила пішки із своїм хлібом на заробітки до князя Мещерського в Стовбино, а також до поміщика Ковалевського в Глибоке, що розташоване за хутором Стовбино.

Незважаючи на панування значних залишків кріпосництва, капіталізм все більше розвивався в різних галузях господарства.

На початк XX століття в селі Попівка було кілька куркульських цегелень, вальцевий млин, десяток вітряних млинів. Природні умови і, зокрема, лісові багатства все більше приваблювали переселнців із інших

місць, що в значній мірі сприяло сільському росту населення і його заняття.

В одному історичному документі вказується, що «м. Поповка Миргородского уезда при пруду и ручье Шумейка в 18 верстах от уездного города на просёлочной дороге в Гадяч, по свединия 1864 года число жителів малорусов 4389, дворов 898, 4 ярмарки, кожевенный завод, около местечка горошечная глина хорошего свойства…» (Семенов. Т.4., с.187)

А у «Списку населенних місць Полтавської губернії за 1900 рік» зазначається що Попівська волость мала населених пунктів-10, сільських общин-14, число дворів-1520, число душ обох статей-9803.

Першу церкву було збудовано у 1850 році у північній частині села. Це була одноглава дерев'яна церква. В 1901 цю церкву розібрали, і збудували нову п'ятиглаву церкву. Одноглава а потім п'ятиглава церква вважалася церквою Миколаївського (або першого) приходу. **/с.23/**

У 1850 році в центрі села була теж побудована дерев'яна церква Олександра Невського (другого приходу). Але через необережність самого попа, який після служби залишив у церкві із жаром панікадильницю, церква згоріла. 1856-1858 рр. було збудовано нову церкву. Куполи церкви Миколаївського приходу були гостроконечні, а куполи (двоглавої) церкви Олександра Некського були круглі.

У 1900 році у селі Попівка було 1235 господарств, з них-810 козацьких, 347- селянських, 78- інших прошарків кустарів. Із загальної кількості земельних володінь 14 великих куркульських господарств мали у своєму володінні 560 десятин.Окремі з них володіли від 25 до 55 десатин. У той же час 78 господарств бідняків зовсім не мали землі, у 193 господарств було менше десятини, у 265- від 1 до 2 десятин, 149 господарств мало від 2 до 3 десятин, 204 господарства мали 3-6 десятин землі.

Примітка: 1 десятина=100,93 кв. м.

У «Алфавітному списку населених місць Полтавської губернії 1910 року» вказується, що в селі Попівка Миргородського уєзду налічується:

/с.24/

1. Всіх господарств – 1271.
2. Козаків – 311.
3. Селян різних назв – 888.
4. Євреїв – 13.
5. Інших непривілейованих – 44.
6. Привілейованих – 13.
7. Душ обох статей з найманими робітниками – 6848.
8. Зручної землі в усіх господарствах – 5322 десятини.
9. В тім числі, пахоти – 4022 десятини.
10. Всього посіву в господарствах – 4040 десятин.

На той же період в селі Попівці налічувалося:

1. Плотників – 193.
2. Кравців (портних) – 674, жінок – 18.
3. Шевців (сапожників) – 47.
4. Бондарів – 23.
5. Колісників – 34.
6. Столярів – 20.
7. Ковалів – 4.
8. Пряль – 50.
9. Ткачів – 50 чол. і 39 жін.
10. Поденників – 150 чол. і 77 жін.
11. Інтелігенції – 30 чол. і 1 жінка.

Інші – 289 чол. і 145 жін.

(«Алфавітний список населених місць Полтавської губернії 1910 року», полтавський облархів).

Ці дані свідчать про те, що жителі села Попівка, переживаючи

малоземелля, змушені були шукати вихід у набутті певної професії і займатися промислами.

Поміщики і куркулі тримали у своїх руках більше половини своїх земельних угідь. Бідні селяни не раз робили спроби виступити проти беззаконня царських властей і знущань поміщиків та куркулів.

Старожили села М.Г.Яременко та І.Д.Воскобійник стверджують

/с.25/

те, що в січні 1905 року в селі Попівка відбувалися заворушення селян. В кінці січня сільська біднота, в кількості 500 чоловік, зібралася в центрі села, вишикувалася перед будинком волосної управи і почала проголошувати гасла проти утисків царя і поміщиків.

Сільський батюшка Дмитрій Токаревський вийшов на площу села і звернувся до селян із закликом – розійтися. Селяни його послухалися і розійшлися. Довідавшись про це, з Комишні приїхав сам пристав Барабаш. Намір його прибуття – усмирити збудження селян, репресувати їх. Кілька разів з Миргорода прибували каральні загони, які жорстоко розправлялися з селянами, що виступали з протестами проти утисків царизму. Під час цих зібрань селян з революційними гаслами проти царя і поміщиків виступив Микола Кирилович Білан.

Царські агенти з волосної управи доповіли про це в Миргород. Звідти прибули жандарми і арештували М.К.Білана. Вони закували його в кайдани і під охороною солдатських штиків відправили його на каторгу на три роки в Сибір (1905 – 1907 роки).**

*За участь в революційних подіях були вислані на каторгу також жителі села Попівка І.Г.Нестеренко, І.А.Глушко, який відбував покарання в Петропавловській фортеці, а М.Д.Токаревський постійно зазнавав утисків з боку властей. Активну революційну пропаганду в 1905 – 1907 роках в селі проводив місцевий дворянин Віктор Полієтович Дух, дід відомого конструктора важких танків, тричі Героя Соціалістичної праці, лауреата Ленінської і п’яти Державних премій – Миколи Леонтійовича Духова. За

революційну пропаганду Віктор Полієтович був позбавлений звання дворянина. В юнацькі роки Микола влітку щороку приїздив із села Веприк Гадяцького району в Попівку і неодноразово цікавився, за що його дід втратив дворянський титул.*

У період революційних подій 1905 року, що відбувалися у Великих Сорочинцях, житель села Попівка Петро Іванович **/с.26/

Носулько брав участь у боротьбі проти царських сатрапів, які прибули для придушення повстання.

У селі Попівці революційний рух не набрав великого розмаху лише тому, що тут була сильна опора царського самодержавства з боку значної кількості куркулів, таких, як Микита Письменний, Корній Галат, Прокіп Киченко, Даниленко, Подоляка, Куліш, Дух та інші.

Ще тяжче стало жити селянам у роки Столипінської реакції 1907 – 1910 років. Позбавлені можливості користуватися кращими землями, вони змушені були, хоч і невеликими групами по 2-3 чоловіки виїжджати на поселення до Дону та Західного Сибіру.

У цей період в селі Попівка відкривається кілька приватних магазинів. Єврей Савка Меєрсон відкриває вальцевий млин, який розміщувався в урочищі (тепер між О.Н.Козубом і М.Ф.Овлахом).

Стає до ладу лісопильний завод пана Ганопольського, звідки кожен день вивозили до станції Миргород та Сенча сотні кубометрів готового будівельного матеріалу, знищуючи великі лісові масиви на околицях села.

У селі жителі розводили худобу: корів, свиней, а також тяглову силу: коней і волів.

Але ветеринарне лікування в селі було відсутнє. У 1913 році, коли у селі Комишня було відкрито ветдільницю, у якій працювали один лікар і фельдшер, Попівку було прикріплено до цієї дільниці.

До Великої Жовтневої Соціалістичної революції у селі Попівці були невеликі два місцеві поміщики, які мали по сто десятин землі кожний. Це – Андрій Платонович Дух і Віктор Полієтович Дух.

Широкі маси селянства жили у злиднях, освіта була недоступна для них. Навчання проводилося у церковно – приходській школі, яка містилася у центрі села, біля церкви Олександра Невського. **/с.27/**

Там навчалося всього 25 % дітей шкільного віку, здебільшого це були діти заможних селян. Вчили Закон Божий, писати, рахувати.

У 1907 році в центрі села було споруджено приміщення школи, в якому проводилися заняття учнів першого та другого класів. А в 1914 році, неподалік від церкви Миколаївського приходу, споруджено другу школу, у якій також навчалися діти 1 – 2 класів.

Напередодні Великої Жовтневої соціалістичної революції 1917 року у двох початкових школах навчалося 172 учні. Дисципліна була жорстка. Дітей, які ухилялися від говіння, виключали зі школи, учнів ставили на «гречку», застосовували побої різками, палицями.

Наприклад, завідуючий початкової школи, що розміщувалася в центрі села, Дмитрій Афанасійович Коломієць, за день перебивав на учнях по два – три смички від скрипки. Крім того, цей завідуючий застосовував удари пальцем руки по щоках учнів, віддавав накази техпрацівникові закривати учнів, які провинилися, у класі під замок ітримати без обіду до самого вечора , доки не стемніє.

Смертність серед населення Попівки в дореволюційний час була дуже висока. Та це й зрозуміло, адже тоді майже не було медичної допомоги і виживали лише найздоровіші.

Внаслідок тяжкої праці на чужих землях, постійного недоїдання, смертність у селі Попівка в дореволюційні часи становила 57 % проти тих, що народжувалися за рік.

У 1910 році в селі Попівка було збудовано медичну лікарню, у якій працювало два фельдшери і 1 лікар. Медикаменти у ті часи було важко дістати. А якщо хто і міг дістати, то за дуже велику ціну. Не кожен селянин міг купити ліки. Село було темним, забитим, поширювалися епідемії різних хвороб. Податковий тягар з кожним роком збільшувався. Урядник села

Попівки Михайло Іванович Донченко і старшина Михайло Іванович Ромодан

/с.28/

по декілька разів на рік скликали збори селян і оголошували додаткові податки, які мусили платити селяни царським властям. Куркулі нещадно мстили сільській бідноті. Але біднота все більше розвивала революційний наступ проти утисків куркулів.

У донесенні куркулів хуторів Комишнянських Миргородського уїзду Тимчасовому урядові про захоплення їхньої землі селянами 12 жовтня 1917 року говорилося: «28 сентября сего года толпа жителей хуторов Камышнянских той же волости Миргородского уезда Полтавской губернии в 50 человек во главе с председателем смежной Поповской волости Сергеем Мищенко и милиционером Нестором Бутенко, с целью причинения нам убытков самоуправно отобрали наши собственные арендные земли и роздали малоимущим и неимущим по сравнительно дешёвой цене – 20 рублей за десятину, которые приступили уже к вспышке. Признавая действие это неправильным и незаконным, просим не отказать в защите и привлечении виновных к ответственности…» («Сборник документов и материалов», г.Полтава, 1957 год, «Трудящиеся Полтавщины в боротьбе за установление и укрепление Советской власти 1917-1920 годов») **

*А ще село Попівка до революції «славилося» ворами, конокрадами. Старожили розповідають, що при в'їзді в село на стовпі було написано, що в Попівці 1800 дворів. Хтось уміло зітер літеру «д» і вийшло ворів. На початку XX століття до складу однієї банди входило 30 чоловік. Викрадених коней відправляли на ринки Лебедина, Веприка, Одеси. Корній Жушма викрав коня в урядника села, витягнувши його попід шиною, що перекривала двері конюшні. Здійснюючи крадіжки коней, бандити вдавалися до різних хитрощів (взували коня у валянки, витягували через дахи конюшень), легенди навіть розповідають про підземні ходи, через які виводили крадених коней. Члени банди були вислані до Сибіру. До складу іншої банди

/с.29/

входило 32 чоловіки. Вона діяла на території свого села та в навколишніх селах. Бандити здійснювали крадіжки майна.

Звістка про повалення царизму в лютому 1917 року в селі Попівці була зустрінута з великою радістю. Селяни сподівалися одержати мир, землю, свободу. В селі зростало невдоволення війною, політикою Тимчасового уряду, гостро проходили мітинги і збори.

В середині червня 1917 року в селі було обрано волосну Раду селянських депутатів, до якої входили: С.М.Міщенко, Н.Д.Бутенко, І.М.Міщенко. Головою волосної ради був обраний Сергій Міщенко. Під його керівництвом селяни Попівки почали захоплювати куркульські землі.

Всім серцем сприйняли попівчани Велику Жовтневу Соціалістичну Революцію. Їх мрії і надії узаконив перший з'їзд рад України, який відбувся у грудні 1917 року. Він виявив волю всього українського народу жити в дружбі і братньому союзі з великим російським народом.

Радянську владу в с.Попівці встановлено в лютому 1918 року. На чолі революційного комітету став більшовик Кіндрат Петрович Бойко.

22 березня 1918 року село окупували німецько-австрійські війська, котрі поставили своїх ставлеників – гетьманців. Сільська біднота чинила опір окупантам і гайдамакам. Чимало попів чан вступило до партизанського загону під командуванням Андрія П'явки, що формувався в с.Попівці.

4 грудня 1918 року Попівка була звільнена від окупантів партизанським загоном під командуванням А.П'явки. Та мирне будівництво тривало недовго. 17 серпня Попівку захопили денікінці.

Наприкінці грудня 1919 року денікінців було вигнано з Попівки і відновлено радянську владу.

Головою Попівського волревкому був обраний Степан Івнюк. Членами волревкому були: І.Г.Нестеренко, І.Ф.Ромодан, **/с.30/**
К.П.Бойко, Н.Д.Бутенко. Активну учать у боротьбі проти зовнішньої і внутрішньої контрреволюції брали: Г.С.Боюнець, В.І.Багмет, М.А.Білан, С.Т.Зозуля, Т.Ю.Киченко, А.Г.Стричка, Т.О.Сидоренко, М.Ю.Танцюра,

П.М.Шульга, М.І.Шевела, Я.А.Живогляд, М.П.Шастун.

Велику роль в організації селян Попівки на боротьбу проти розрухи, куркульського бандитизму відіграв комітет бідноти, створений на початку 1919 року.

Фото 7. Кулеметний взвод М. Шевели. 1920 р.

Органіатором і першим головою КОМБІДУ був комуніст Іван Петрович Максюта. Комітет бідноти сприяв проведенню в життя директив та розпоряджень Радянскої влади, особливо по заготівлі хліба і фуражу, подавав допомогу бідноті.

У травні 1920 року на підставі Закону ВУЦК від 9.05.1920 року в селі було створено волосний та сільський комітети незаможних селян – КНС. Головою волосного комітету був Петро Іванович Овчеренко, сільського – Тимофій Васильович **/с.31/**

Середа. До складу КНС входили: І.Г.Нестеренко, Я.М.Хитько, І.К.Золотар, І.Т.Ромодан, В.Г.Стричка, І.К.Подоляка, Ф.Ф.Несторенко, Г.Л.Омельченко, А.М.Мизь, К.В.Середа.

Весною 1921 року комнезамівці села відібрали в куркулів та передали бідноті 3.5 тисячі десятин землі. В громадсяке користування перешли сільські магазини, цегельний та лісопильний заводи, вальцевій млин.

Класова боротьба в Попівці на початку 20-х років загострилась, заготівля хліба проходила з великими труднощами, хліб, який вилучали у куркулів, був политий кров'ю кращих сільських активістів і продармійців.

Від рук куркулів та банд, що діяли в навколишніх лісах, загинули члени комбіду: К.В.Середа, А.М.Мизь, Я.М.Хитько, М.І.Верещака.

Влітку 1921 року в районі попівських лісів активізувала свою діяльність банда Мусієнка. Незадовго виборів до Рад вони розбійницьки напали на попівський волосний виконком, спалили всі папери, розбили телефон, убили секретаря волосного виконкому і втекли. Висланий із

Миргорода в погоню загін ЧОПу не зміг їх знайти, бандити перешкоджали проведенню виборів у селян.

Щоб їх провести, секретар політкому П.Ф.Нечес змушений був дати наказ комбату ЧОПу В.І.Зуральцю провести ці вибори. Із двома взводами бійців він виїхав до Попівки.

У неділю почали з'влятися делегати до приміщення школи, де мали проходити выбори. Прибуло 35 чоловік. Більшість із них прибули озброєні револьверами.

Надвечір, коли уже вибори до волосної і попівської рад наближалися до кінця, задзвеніли шибки, із стін посипалися штукатурка-кулемет бив по школі. Делегати попадали на підлогу, а ті, що мали зброю почали у вікна відстрілюватися. Бандити оточували школу. Але чопівці, які були в засаді, відкрили по бандитам огонь. Вони кинулися тікати із села.Та на його

/с.32/

околиці були перехоплені другим взводом бійців. Унаслідок цієї операції були захоплені трофеї: тачанка з кулеметом, чимало зброї, понад десяток банитів були взяті в полон. Серед убитих був і сам ватажок. Так було розгромлено банду Мусієнка.

У січні 1920 року в селі Попівці був організований комуністичний осередок у складі трьох чоловік: Мартина Романовича Гасенка, Кіндрата Петровича Бойка, Івана Петровича Максюти.

Організатором першого комуністичного осередку був М(артин) Р(оманович) Гасенко, який повернувся в село з фронту. Влітку в ньому вже налічувалося 10 членів партії і 5 кандидатів. Членами партії були: М.Р.Гасенко, М.А.Герінг, І.Г.Матухно, К.І.Верещака, Т.І.Середа, І.О.Сидоренко, П.А.Шостак, Г.Г.Бойко, І.Г.Вінниченко, Д.Г.Стричка.

25 вересня 1920 року в теперішньому приміщенні дитячого садка колгоспу «Перемога» відбулися організаційні збори попівського осередку комсомолу. Збори проводив М.Р.Гасенко. На зборах були затверджені членами Комуністичної спілки молоді: Т.Г.Бойко, Г.Г.Бойко, А.Г.Бойко,

Р.В.Волкович, Г.Н.Іващенко, Л.Ю.Киченко, П.К.Кайдаш, Г.В.Гришко. Секретарем осередку комсомольці обрали активного енергійного вожака молоді Григорія Никифоровича Іващенка, замполітом – Лаврентія Юхимовича Киченка. Тривожним і неспокійним було життя першого комсомольського осередку, та це підвищувало його авторитет.

У січні 1921 року на зборах був прийнятий новий загін передової сільської молоді, що значно пожвавило роботу організації, розширило сферу її впливу на бідняцько – середняцьку молодь села, а також її участь у зміцненні Радянської влади в селі. Ось їх імена: Павло Матвієнко, Василь Логвин, Гнат Сенько, Іван Турбяков, Андрій Шостак, Василь Живогляд, Леонід Семенко.* **/с.33/**

Найбільш доступною для широких мас селянства формою виробничого об'єднання в селі Попівці в той час були найпростіші види колективних господарств – товариства по спільній оранці і обробітку землі. У 1921 році на окраїні села був заснований перший СОЗ. В нього входили 8 господарств: В.В.Шпак, А.А.Дзюба, В.Д.Зозуля, В.Г.Стричка, І.І.Гришко, І.П.Нестеренко, Г.О.Боюнець, І.І.Сохацький.

*Подальший розвиток Попівки тісно пов'язаний з перетворення її 7 березня 1923 року на районний центр. Постановою Президії Всеукраїнського Центрального Виконавчого комітету від 07.03.1923 року був утворений Попівський район, до складу якого увійшли Попівська, Зубівська, Хомутецька волості.

Попівський район на 01.01.1924 року мав: 5979 господарств, 32 418 чоловік населення, в тому числі: чоловіків – 13883, жінок 14033.

Усієї придатної землі – 37738 десятин, в тому числі – орної – 29 766 десятин.*

**У збірнику «Описание округов и районов Полтавщины» Станкевича говориться , що « Поповский (образован в 1923 году) составлен из Поповской, Зубовской, Хомутецкой волостей Миргородского уезда. Население района – 30023 человека, площадь 373 кв. версты, на 1 кв. версту

приходится 81 человек. Число сельсоветов сокращено с 14 до 9. Райцентр с. Поповка имеет больницу, одну семигодичную и две четырёхгодичные трудшколы, базары два разы в неделю, абонемент Миргородской станции. В районе развит гончарный промисел». (Станкевич «Описание районов и округов Полтавщины», Лубенский округ, полтава 1923 год, с. 59).

Першим головою Попівського райвиконкому був Кирило Дмитрович Корж. Після нього був Семен Іванович Іванюк (житель села Зуївці). І на кінець головою Попівського райвиконкому був Йосип Король.**

*У грудні 1924 року до складу Попівського району Лубенського округу входили 9 сільрад: Попівська, Хомутецька, **/с.34/**
Бакумівська, Довгалівська, Біликівська, Грем'ячанська, Клюшниківська, Зубівська, Стовбинська.

Першим головою Попівського районного виконавчого комітету Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів був Кирило Дмитрович Корж, секретарем Микола Лукич Гришко.

Першим секретарем Попівського райкому партії був Іван Іванович Литвин.*

Через рік, тобто в грудні 1925 року, Біликівська сільська рада була виведена зі складу Попівського району і включена в склад Миргородського.

Постановою ВЦВК і РНК УРСР від 02.09 1930 року Попівський район був ліквідований з віднесенням його території до складу Миргородського району. Територія Попівської сільської ради була віднесена до Комишнянського району, в складі якого вона перебувала до 1961 року.

*У грудні 1924 року було здійснено пограбування каси Попівського райвиконкому, викрадено 17 тис. карбованців. Допомагав у цьому і начальник міліції району. Крадіжку було розкрито і бандити одержали по заслузі.

10 листопада 1923 року були проведені вибори до сільської Ради. Членами сільради було обрано 49 чоловік та 8 кандидатів. Ядро сільської

Ради складали бідняки села, а також середняки, що активно підтримували політику партії. Головою сільради був обраний К.С.Гребінник, секретарем О.В.Павлюк.

З ініціативи комсомолу та профспілки вчителів у Попівці було створено 13 шкіл лікнепу, а по десяти хатках – гуртки. У 1927 році в школах села навчалося 925 дітей, лікнепом було охоплено 2517 чоловік дорослого населення.

Значну роль у кооперуванні господарств бідноти села відіграв комітет взаємодопомоги – КВД, створений у 1923 році. Організатором і головою КВД був А.Т.Багмет, членами комітету: Ф.Г.Бойко, Т.О.Родік, В.А.Шевченко. **/с.35/**

Комітет займався поліпшенням соціального забезпечення на селі, надавав допомогу селянам посівним матеріалом.

Фото 8. Один з чотирьох дитячих будинків Попівки (в центрі села).

У 1923 році організовується кредитне товариство. Активними організаторами були: А.Д.Воскобійник, П.В.Гончаренко, Г.Ю.Півторак. Товариство допомагало біднякам у придбанні коней, худоби, сільськогосподарського реманенту, будівельних матеріалів тощо.

Чималу роль у соціалістичній перебудові села відіграло споживче товариство, утворене у 1923 році. Першим головою товариства був обраний В.О.Шевела, членами правління – К.І.Верещака, М.І.Бойко, О.А.Дзюба, Г.Л.Омельченко. Товариство споживчої кооперації взяло в свої руки торгівлю, забезпечувало населення промисловими товарами, сприяло переходу селян на колективний шлях господарювання, перетворенню дрібного виробника на колективіста. **/с.36/**

Першим організатором на селі була Ганна Гаврилівна Бойко.

Важливим засобом виховання жінок у 20-х роках були делегатські збори. В селі діяли делегатські секції: радянська, кооперативна, охорони здоров'я матерів та дітей; з ініціативи останньої в селі було відкрито 4 дитячі будинки для дітей-сиріт.*

**Утворення району в селі Попівці мало велике значення у справі подальшого піднесення економіки і культури села. За період існування району в Попівці було підготовлено матеріально технічну базу для організації колгоспів.

У 1926 році Попівський район мав площу 408 кв. км з населенням 31 тис. 662 чол. У цей час площа під посівами становила 17 тис. 904 га , в новостворених колгоспах району налічувалося 6645 голів ВРХ, 17946 голів овець, 4232 голови свиней , 42719 голів птиці.

Все ж на цей період колгоспів було ще мало, а індивідуальне господарство не давало можливості покінчити із злиднями. З кожним роком селяни все більше переконувалися у правоті комуністів, що вихід один-перехід до колективного господарювання. Але при цьому не можна не згадати про ті особливості, які були характерні для жителів села Попівки в період колективізації. Тут, порівнюючи з усіма селами Попівського району, колективізація відбувалася в найжорстокішій боротьбі. Куркульство організовувало шалений опір, займалося вбивствами і підпалами, псувало колгоспне добро.**

*З ініціативи членів комнезаму: Г.С.Боюнця, І.І.Гришка, В.А.Зозулі, А.Ф.Нестеренка, Ф.Ф.Несторенка, І.П.Подоляки, В.Г.Стрички, І.С.Сохацького, весною 1923 року було створено товариство по спільному обробітку землі – ТОЗ «Воля». Товариство мало 43 десятини землі, 8 коней, 6 плугів, 3 сівалки, 8 дерев'яних борін і об'єднувало спочатку 8 дворів.

/с.37/

У 1925 році до ТСОЗу поступили А.А.Дзюба, М.П.Прищепа, Г.В.Шпак. Колективна праця дала свої плоди. В селянські хати став приходити достаток. Це перше колективне господарство відіграло важливу роль у

підготовці масової колективізації у Попівці.

З ініціативи радянських і партійних органів села на базі ТОЗу «Воля» в Попівці було проведено перше свято врожаю. Газета «Червона Лубенщина» за № 78 від 2.10.1926 року писала, що на святі-виставці був племінний товар і два трактори. Кращим господарствам була видана винагорода грошима і зерном.

Фото 9. Обід у полі. Артіль "Нове життя", 1930 р.

На початку 1927 року в Попівці було організовано артіль «Нове життя». Його організатором і першим головою був робітник 25-тисячник Андрій Услявцев. Весною 1928 року організовується ТСОЗ «Більшовик», який першим у селі в рахунок довготермінового кредиту одержав трактор «Фордзон». **/с.38/** Цього ж року організовується ТСОЗ «Вільний селянин». Його організатором і першим головою був Д.І.Верещака. У нього входило 12 господарств, земельна площа становила 86 гектарів.

На прикладі перших колективних господарств бідняки села переконались, що жити і працювати в колективі краще, вигідніше, до артілей стали вступати середняки.

У різних кінцях села протягом 1929 року утворилися ТСОЗи: «Жовтнева хвиля», «Сніп», імені Луценка, «Червоний яр». Організаторами і першими головами артілей були: К.П.Заводовський, К.С.Гребінник, Г.Ф.Ткаченко, І.А.Зозуля. У 1930 році ТСОЗи перейшли на статут сільськогосподарських артілей.

В кінці 1929 комуністи та актив села, керуючись рішенням Листопадового (1929 року) Пленуму ЦК ВКП(6), перейшли від політики обмеження куркульства до політики ліквідації його як класу на основі суцільної колективізації. В селі була створена комісія по розкуркулюванню, вона складала акти вилучення у куркулів засобів виробництва і землі,

передавала їх колективним господарствам.

У січні 1930 року у Попівці були організовані курси трактористів, перші на Миргородщині. Тут навчалася оспівана українським поетом П.Г.Тичиною Олеся Кулик.

…Та пустіть же мене, мамо,-
Звідки в вас отеє зло?
Я ж на курси трактористів,
У Попівку, у село.
У самій лише хустині,
У благенькім пальтечку,
Подалась я на Попівку,
По веселому сніжку…

П.Г.Тичина « Пісня трактористки»

Переборовши труднощі, 16-річна Олеся Кулик добилася свого: закінчила курси у селі Попівка і сіла за кермо трактора. **/с.39/**
Це була перша жінка на Миргородщині, яка осідлала сталевого коня.*

**Через два роки роботи на тракторі комсомолку Олесю попросили сісти за кермо автомашини, бо наполеглива дівчина оволоділа і шоферською справою.

Минав час, йшов 33-й рік. Олеся Кулик працювала тоді на легковій машині. Довелося їй якось везти в село невідомого для неї допитливого чоловіка. Довірливо розповіла йому про своє життя і роботу.

Згодом виявилося, що з Олесею розмовляв Павло Григорович Тичина. Невдовзі усі захоплено читали «Пісню трактористки» з підзаголовком «Як Олеся Кулик тікала на курси. 1930 рік».

На фото 10 видно внутрішнє планування клубу. На задньому плані видно з обох сторін сходи, що ведуть

на балкон (гальорка). По центру балкона знаходилась кінобудка. Клуб збудований у **/с.40/**

Фото 12. Учасниця художньої самодіяльності: Галина Гринюк, Єфросинія Татаренко.

1931 році, має кімнати для роботи гуртків, зал на 400 місць. При клубі працювала бібліотека, яка налічувала 4000 книг художньої та політичної літератури. Працював і духовий оркестр. Перед війною завідуючим клубом працював учитель історії Володимир Прокопович Сапсай.**

*Масовий колгоспний рух у селі, як і по всій Україні, розгорнувся у 1929 – 1931 роках.

/с.41/

Колективізація в селі Попівці супроводжувалася гострою класовою боротьбою. Куркулі підпалювали двори членів сільгоспартілей, знищували посіви, худобу, вбивали колгоспних активістів, ховали свій хліб. Від рук куркулів загинув П.П.Подоляка.

Газета «Червона Лубенщина» від 26.02.1932 року повідомляла, що Попівська сільрада до 15.02.1932 року сколективізувалася на 100 %. В коло об`єднання не ввійшли тільки куркулі.

Місцеві активісти при колективізації допускали перекручення, застосовували незаконні репресії.

Незаконно були виселені на схили яру, який знаходився за 2 км від села, серед зими сім`ї: Тараса Киченка, Прокопа Киченка, Степана Ліченого, Гната Фененка та інших. Згодом уже урочище стало називатися Климів хутір через те, що Клим Верещака, що був тоді головою сільради, був активним організатором цього незаконного переселення.

Несправедливо і безпідставно були виселені в Архангельську область сім`ї: Йосипа Киченка, Івана Галата, Хоми Буряка, Прокопа Курила,

Митрофана Бойка, Остапа Зінченка, Андрія Гришка та багатьох інших.

За брудними доносами наклепників були репресовані прості, скромні, сільські хлібороби, серед них: А.І.Візір, К.Х.Микільченко, І.О.Рябчун, П.А.Семенко, І.П.Золотар, П.Г.Шупик та інші. У скорботний список «ворогів народу» було занесено понад 35 наших односельців. Тепер вони реабілітовані, але їх життя було спаплюжене у сталінських катівнях, майже всі вони були фізично знищені.

Із розповідей очевидців і свідків тих суворих літ ми знаємо: це були невинні хлібороби, міцно прив`язані до своїх сімей, рідної землі, цінували доброту, працелюбність.

На початку 1932 року в Попівці було 6-ть колгоспів: імені Косіора, «Жовтень», «Нове життя», імені Луценка, імені 17-го партз`їзду, «Червоний яр». **/с.42/**

1932 рік для села Попівки видався середнім на урожайністю. Виконавши план хлібоздачі, доведений до кожного двору, селяни надіялися, що перезимують з горем пополам. Не вийшло. Довели другий план. У селян забрали увесь хліб: і товарний, і посівний.

У селі створили бригади із сільських активістів, які озброївшись металевими загостреними щупами або шомполами, ширяли в хатах та хлівах долівку, землю в городах. У кого був захований на прожиток якийсь пуд збіжжя, забирався відразу. Забирали все: картоплю, квасолю, буряки, зерно, бо заглядали в кожну шпарину. Ні людські сльози, ні прохання залишити щось для малих дітей не допомагали. Селяни Попівки як могли рятувалися від голодної смерті: у їжу йшло листя, молоді гілки дерев, трава, бур`яни, ворони.

Багато селян свій святковий одяг, золоті чи срібні прикраси обмінювали на продукти харчування у Курській та Бєлгородській областях.

В кінці березня-квітня 1933 року люди почали пухнути від голоду. Найбільший мор у селі настав у травні та червні. Люди кинулися на колоски, їли ще не налите зерно і відразу ж помирали. Повністю вимерли родини

Трохима Письменного – 8 чоловік (з них 6 дітей), Луки Таранця – 7 чоловік (з них 5 дітей). У сім`ях Микити Кайдаша, Кирила Авраменка, Пантелеймона Ткаченка, Петра Параньки, Єфросинії Чайки померло по п`ятеро дітей.

Неможливо перелічити десятки, сотні родин, в яких померло по 4-3-2 чоловіки. Це і родини Тимофія Лубенця, Григорія Шпака, Дмитра Микільченка, Олексія Волошка, Прокопа Півня, Антона Кузьменка, Василя Гришка та багатьох інших.

Мертві лежали на вулицях, подвір`ях, у хатах. Обліку померлих від голоду ніхто не вів. Їх хоронили цілими сім`ями прямо в селянських подвір`ях, використовуючи для цього різні ями, канави, погреби. **/с.43/**

Отже, скільки померло попівчан від голодної смерті, точно сказати не може ніхто. Роками спілкуючись із старожилами, колишніми працівниками сільради та живими свідками голодомору, я встановив, що в селі померло від голоду близько 1000 чоловік, це кожний сьомий, бо тоді в селі проживало 7 тисяч жителів.*

Проходив час, життя не стояло на місці.

Колгоспи села поступово розвивалися і зміцнювалися. З`явилася нова техніка: молотарки, жатки, снопов`язалки, сінокосарки. Нові форми господарювання викликали нове ставлення до праці. Серед колгоспників і між колгоспами розгорнулось соціалістичне змагання. «Бригадир бригади попівської артілі імені Луценка комсомолець Тимофій Боюнець перший в артілі організував роботу бригади протягом всієї доби. Бригада Боюнця – краща в колгоспі по роботі і одна з кращих з усіх колгоспів», - писала газета «Червона Лубенщина».

**16 жовтня 1934 року на 13, 14 і 15 сотнях було організовано ще один колгосп ім. Молотова. В нього входило 74 господарства. Землі було 74 га, коней 52 голови. Цей колгосп розміщався на колишній садибі Прищепи (біля кладовища). Головою колгоспу був Ф.І.Кузьменко.

У 1940 році колгосп «Молотова» приєднано до колгоспу «Перше травня». На цей період колгосп «Перше травня» об`єднував 500 господарств і

мав 2500 га землі.**

*У 1937 році 63% оранки і 37% збирання врожаю в колгоспах села виконували машини. Серед колгоспників поширюється стахановський рух. Першими стахановцями були: Євдокія Титаренко, Уляна Сухомлин, Ганна Микільченко, Олександра Гриненко, Параска Волошин, Трохим Боюнець, Олексій Шаповал, Ганна Хитько та інші.

Зростали прибутки колгоспників села, збільшувалася оплата праці колгоспників.

У 1940 році колгоспники колгоспів імені Луценка, «Перше травня», крім грошей, одержали по 3 кг хліба на трудодень. **/с.44/**

Постановою ВЦВК і РНК УРСР від 2.09.1930 року Попівський район був ліквідований з віднесенням його території до складу Миргородського району. Територія Попівської сільської ради була віднесена до Комишнянського району, в складі якого вона перебувала до 1961 року.*

Мирну працю попівчан, як і сотень мільйонів радянських людей, порушили німецькі фашисти, віроломно напавши на нашу країну.

*У перші два місяці Великої Вітчизняної війни із села Попівки відправилися на фронт 310 чоловік. У селі здійснювалася перебудова всього життя на воєнний лад.

Для організації партизанського руху та підпільної роботи в селі Попівка за рішенням Комишнянського РК КП України залишилася група комуністів і активістів, до складу якої входили: Я.М.Білан, О.М.Білан, М.Г.Одай, М.І.Філонич, М.І.Тимошенко, Ф.І.Тимошенко.

17 вересня 1941 року село Попівка було окуповане німецького-фашистськими загарбниками. Загальне пограбування і масові розстріли почалися з перших днів окупації села.*

**Багато попівчан героїчно боролися з фашистськими полчищами як на фронтах, так і в тилу ворога. На фронт боронити вітчизну з с.Попівки пішло 1200 чоловік. До приходу фашистських загарбників, за завданням Комишнянського райкому партії, у селі було створено партизанський загін,

до складу якого входило 12 чоловік комуністів, комсомольців, активістів села.

Зокрема, Я.М.Білан, В.І.Тимошенко, Ф.І.Тимошенко, С.М.Білан, Ф.Галат, В.П.Сапсай, Роман Маруда, М.Філонич, Харитон Вовк, М.Г.Одай, А.Макарець. Керівником цього загону був секретар Комишнянського райкому партії Скороход.

Допомагали партизанам Максим Мірошниченко, Устим Микільченко, Лука Гирман, Семен Титаренко, Уляна Миколаєнко, Г.Г.Коробова (лікар), Мотря Іванівна Вовк та інші. **/с.45/**

Партизанський загін займав позицію у східній частині лісу і контролював територію від сіл Черевок, Бакумівки, Малої Гремячі і села Попівки.

Партизани добували важливі відомості від жителів села Луки Гармана, Мотрі Вовк, Ганни Григорівни Коробової. Вони повідомляли про наявність німців у селі та їх розміщення.

Партизани, за допомогою Семена Титаренка, який працював при німцях комірником, одержували значну кількість продуктів і доставляли у місця конспірації партизанського загону.

Секретарем партійної групи партизанського загону був Яків Миколайович Білан, політруком був Василь Іванович Тимошенко.

Особливо відважно діяли Феодосій Галат та Харитон Вовк. Феодосій Галат влаштувався при німцях головою громадського двору (на території колишнього колгоспу ім. Луценка). Він через Харитона Вовка передавав із громадського двору партизанам у ліс сушені сухарі, хліб, сало та інші продукти.

Ніколи не забудуть жителі села Попівки славної патріотки Уляни Юхимівни Миколаєнко, яка видала партизанам німця, що проживав на квартирі у Семена Миколайовича Титаренка. При допиті партизани одержали від цього німця цінні відомості про розміщення вогневих точок навколо села Попівки.

В кінці села, по дорозі на виході в Малу Гремячу, німці замаскували кілька кулеметів, що призначалися для пересічного обстрілу наших військ, які виходили з оточення.

Але знайшлися зрадники Батьківщини, які видали Уляну Юхимівну Миколаєнко німецьким катам. Проте ні допити, ні звірячі катування не зломили її стійкості. Жодного слова не сказала про розміщення і кількість партизанів. Німецькі кати по-звірячому стратили патріотку У.Ю.Миколаєнко.

За видачу продуктів харчування із комір громадського двору партизанам Феодосія Галата і Семена Титаренка німецькі кати також стратили. **/с.46/**

Значну допомогу надавав партизанам і військам, які виходили з оточення, Лука Романович Гирман. Він переховував на квартирі зброю партизан, допомагав солдатам і офіцерам Радянської Армії, що виходили з оточення, сільським одягом, хлібом та іншими продуктами харчування.

Славна патріотка Мотря Іванівна Вовк пекла для партизанів хліб, передавала сіль, прала білизну, передавала відомості про появу німців у селі.

Не зітреться у жителів села пам'ять про безстрашних месників Устима Степановича Микільченка та Максима Захаровича Мірошниченка. Ці патріоти активно допомагали партизанам **у** постачанні продовольством, яке доставляли жителі села на «Кордон», а потім лісники У.С. Микільченко і М.З. Мірошниченко передавали його партизанам.

Але в результаті дій підлих зрадників, ці товариші 20 грудня 1941 року були заарештовані поліцаями і передані на розправу німецьким катам. Їх привезли у приміщення 7-річної школи і організували над ними жорстокі знущання, добиваючись даних про партизан. Проте нічого не вдалося німецьким катам дізнатися про партизанів. Після довгих катувань обох патріотів вивели на подвір'я школи, підвели до шибениці, яка була підготовлена між ясенком і осикою, що ростуть і зараз біля воріт школи. Між осикою і ясенком покладена перекладина, на якій були спущені дві мотузки з петлями. Розправа проводилася в присутності жителів села. Першим

повісили Устима Степановича Микільченка. Потім почали підводити Максима Захаровича Мірошниченка, який був побитий до самих кісток, на руках і обличчі закипіла кров. Максим Захарович, перед самою смертю, зібрався з усією силою, зціпивши зуби, стиснув, скільки бул**о** сили, кулак правої руки і, розмахнувши, вдарив німця по обличчю так, що з його рота вилетіло кілька зубів. Після цього німці разом з поліцаями організували нечуване знущання: кати повикручували руки, потім ноги, повідривали

/с.47/

вуха, потім підтягли до шибениці, наділи петлю на шию.

З великою любов'ю згадують жителі села відважного патріота учителя історії місцевої школи Володимира Прокоповича Сапсая. Це людина стійкої волі, не шкодуючи своїх сил і, навіть, життя, віддавала все на благо свого народу, своєї Вітчизни. Володимир Прокопович Сапсай активно допомагав партизанам у постачанні продовольством, яке таємно брав із комори чайної селища Комишні, у якій харчувалися німецькі фашисти. В.П.Сапсай влаштувався працювати завідуючим чайною. Він не один раз передавав через партизанського посильного хліб, сіль, крупи та відомості про наявність фашистів у селищі Комишня .

Але зрадники народу видали Володимира Прокоповича німецьким катам. Після жорстоких катувань його стратили.

Секретар партійної групи партизанського загону Яків Миколайович Білан і політрук (комісар) партизанського загону Василь Іванович Тимошенко проводили велику організаторську і виховну роботу серед членів партизанського загону, часто ходили в розвідку в село Попівку і виявляли наявність німецьких катів і поліцаїв у селі. Але зрадники Батьківщини – поліцаї Петро Яременко і Тимофій Залізняк вночі зробили засідку і схопили Я.М.Білана і В.Г.Тимошенка, коли вони пробиралися в село. Їх доставили в м.Миргород у фашистське гестапо, де їх жорстоко катували, добиваючись відомостей про партизанів. Проте жодного слова про розміщення і кількість

партизанів вони не сказали. За Миргородом (на кладовищі) їх в кінці грудня 1941 року розстріляли.

В період фашистської окупації села значну допомогу партизанам і військовим, які восени 1941 року виходили з оточення, надавала лікар місцевої лікарні Ганна Григорівна Коробкова. Вона кілька разів надавала медичну допомогу пораненим партизанам, передавала бинти, йод через посильних осіб, надавала **/с.48/**
медичну допомогу пораненим солдатам, що виходили з оточення.

Про це свідчить Іван Данилович Шостак, життя якого врятувала Ганна Григорівна. Це підтвердила і колишня акушерка місцевої лікарні Наталія Іванівна Гришко, яка проживає зараз у селі Попівка. Ганна Григорівна Коробова в даний період проживає у місті Харкові, а Іван Данилович Шостак – у Донбасі.**

*У вересні 1941 року та у січні 1942 року в районі лісів, що прилягають до села Попівки, діяли партизанські загони «Перемога» під командуванням Г.О.Іващенка, Комишнянський загін на чолі з Л.В.Холодом, загін ім. Будьонного, який очолював І.Й.Копьонкін.

У жовтні 1941 року партизани у сутичці з ворогом, на околиці села Попівки, захопили військовий прапор противника і висадили в повітря ворожі склади боєприпасів.

Група комуністів та активістів, залишена для підпільної роботи, з перших днів окупації села організувала постачання партизанам, що діяли в навколишніх лісах, та воїнам, що виходили з оточення, продовольства, одягу, зброї.

Гестапівці і поліцаї натрапили на слід патріотів, схопили і розстріляли в місті Миргороді: Я.М.Білана, І.І.Тимошенка, Ф.І.Тимошенка, А.Л.Макарця, Г.С.Авраменко.

У фондах облархіву є матеріали про те, що в кінці листопада 1941 року на хуторі Кордон Лубенського державного лісництва за зв’язок з партизанами були схоплені і страчені через повішення біля восьмирічної

школи села М.З.Мирошніченко, У.С.Микільченко.

У чорні дні німецько–фашистської окупації жителі Попівки різними способами чинили опір ворогові: постачали продукти партизанам, збирали для них розвідувальні дані, саботували розпорядження окупантів, переховували поранених бійців Радянської Армії.

За допомогу партизанам були схоплені та розстріляні **/с.49/** Х.С.Вовк, Ф.Г.Галат, А.Л.Макарець, У.Ю.Миколаєнко, С.М.Титаренко.

М.І.Вовк випікала для партизанів хліб, Х.Г.Маруда прала білизну, а Лука Гирман та Роман Маруда переховували партизанів та воїнів.*

*Всього за період окупації фашисти розстріляли 19 попівчан. Серед них лікар Ганна Львівна Барт та її мати, котрих розстріляли в саду за лікарнею, де місцеві жителі їх і захоронили. 447 громадян були силоміць вигнані на фашистську каторгу в Німеччину.

Фото 13. Перепоховання загиблих воїнів до Братської могили села.

21 – 22 вересня 1941 року через окраїну села Попівки в напрямку на Гадяч пробиралася група офіцерів оперативного відділку штабу Південно–Західного фронту на чолі з І.І.Баграмяном. Вона була обстріляна німецькими солдатами, коли воїни **/с.50/** долали поле між Великою Грем’ячою і Попівкою. Їх шлях лежав у напрямку лісового масиву урочища Кордон.

Один із офіцерів штабу був смертельно поранений. Увечері жителі села поховали його на місці смерті. Згодом, коли відбувалося перепоховання до Братської могили села, у зітлілій гімнастерці знайшли портсигар, де було написано ім’я офіцера. Ним виявився капітан Арон Мобутович Вензель, який працював до війни головою ЦК профспілки працівників деревообробної промисловості України. Рідні підтвердили цей факт.*

**Попівську поліцію роззброїли в лютому 1943 року радянські

військовополонені командири Червоної Армії старший лейтенант Іван Петрович Неустроєв і лейтенант Юхим Степанович Федоренко. І.П.Неустроєв родом з Алтайського краю із Барнаула, а Ю.С.Федоренко із Довгалівки Миргородського району.

Ці офіцери в 1941 році при відступі попали у полон до німців і знаходилися у пекельному таборі в «Хорольській ямі». Коли дізналися жителі Довгалівки, що їх односелець Юхим Федоренко перебуває у Хорольському таборі, доручили визволити його Юхиму Васильовичу Струцькому, якого при німцях призначили головою громадського двору.

Йому вдалося вивести з табору Федоренка та інших військовополонених, у тому числі Івана Неустроєва. Федоренко жив у своєї матері Євдокії Йосипівни, а Неустроєв жив у Варвари Андріївни Струцької. Обидва ці товариші стали керівниками антифашистської групи, що сприяла втечі молоді від вивозу в Німеччину. В кінці лютого 1943 року Юхим Федоренко, Іван Неустроєв, Федір Саранчов (патріот Довгалівки) влаштували Попівську диверсію.

Ще раніше Неустроєву вдалося запастися кількома комплектами німецької військової форми. В Хомутці, де в зоотехнікумі були свої люди, хлопці взяли виїзних коней і звідти уже, як «німці» прибули в Попівку, щоб перевірити бойову готовність **/с.51/**
поліції. Всіх поліцаїв зібрали у приміщенні управи (будинок сільради). Під час перевірки поліцаї здогадалися й почали тікати через вікна.

Під час втечі поліцай Василь Пересадило одержав поранення. Але в перестрілці був поранений один з «німців» - Неустроєв або Федоренко. На перв`язці, в лікарні, як згадують фельдшериці Наталія Іванівна Гришко і Галина Макарівна Яновська, перекладач назвався Петром Івановичем Чекаліним.

Зброю – карабіни і гранати – Саранчов привіз у Довгалівку. Там же її розібрали члени антифашистської групи.

Незабаром у Довгалівку налетіла поліція і німецька польова

жандармерія. Почалися арешти. Першим взяли матір Федоренка і Варвару Андріївну Струцьку, в якої жив Неустоєв. Були заарештовані всі члени антифашистської групи.

Страшних знущань зазнали мати Федоренка і В.А.Струцька. Жандарми добивалися, куди поділися Неустоєв і Федоренко, де зберігається зброя. Жандарми глумилися, підвішували за коси, опускали в колодязь, били шомполами.

Від жорстоких катувань обидві жінки померли. Відтоді подальша доля товаришів Неустроєва і Федоренка невідома.**

Після війни 50-ти жителям села Попівки вручені партизанські квитки.

17 вересня 1943 року село Попівку було звільнено від німецько-фашистських загарбників. Її звільняли війська 373-ї та 93-ї стрілецьких дивізій, яким було присвоєно звання Миргородських.

*13 воїнів Південно-Західного фрону та 373-ї стрілецької дивізії загинули у боях за Попівку у вересні 1941 та 1943 років.

На меморіальній дошці Братської могили в селі Попівка викарбувані імена: старшого лейтенанта Беляковського, капітана Вензеля, старшого лейтенанта Мельника, рядового Стороженка.

9 з них залишилися невідомими солдатами їх батьки, **/с.52/** дружини, діти одержали страшні повідомлення: загинув смертю хоробрих, місце поховання невідоме.

Не було такого фронту, де не воювали б попівчани. Їх можна було зустріти на всіх шляхах Великої Вітчизняної війни.

Мужньо захищали Москву уродженці села Попівки: командир артдивізіону підполковник Ф.Ф.Киченко, командир стрілецької роти старший лейтенант М.А.Кузьменко, розвідники: старший лейтенант М.Н.Кольвах, гвардії молодший лейтенант Д.П.Шаповал, рядові: М.Ю.Ошийко, Г.І.Шупик, старшина Г.Ю.Гришко, В.М.Білан, С.М.Зірка, автоматники: Т.Ю.Гуржій, Г.К.Балко, М.П.Багмет, Д.В.Шаповал,

М.С.Шостак, А.Н.Шостак, старші лейтенанти: О.А.Багмет, В.А.Кузьмеко, М.П.Грязький.

25 воїнів-попівчан захищали місто Ленінград від фашистської навали, розділяючи з ленінградцями голод, холод і боротьбу за життя. Серед них: молодший лейтенант І.Ф.Гришко , старшина В.Д.Гилюн, І.Г.Донець, Л.І.Самойлович, старший сержант П.Я.Крамаренко, сержант Є.М.Терещенко, молодший сержант Д.Ю.Горбань, Р.М.Кондратенко, І.М.Мох, єфрейтор Й.П.Донців, рядовий, водій військового автомобіля О.І.Федоренко 900 днів і ночей «по дорозі життя» доставляв у блокадний Ленінград продукти і боєприпаси. Віддали своє життя в боях за Ленінград уродженці села: О.Г.Догодило, Й.Г.Лубенець, М.Ф.Макарець, О.М.Мандик, М.С.Ромодан, М.П.Сюсюкало.

Пліч -о- пліч з синами всіх народів Радянського Союзу захищали Сталінград: полковник В.Х.Логвин, майор Л.Ю.Киченко, старший лейтенант С.С.Боюнець, старшина Л.П.Гасенко, сержанти: О.Є.Лубенець, О.П.Блінов, секретар комсомольської організації роти, комсомольський квиток якого, пробитий кулею, знаходиться в сільському музеї Г.М.Микільченко, І.Я.Сухомлин, рядові А.Ф.Макарець, Ю.П.Якименко, О.В.Крячун, І.Г.Якименко, Є.В.Волошин, А.Д.Гилюн,

/с.53/

М.Л. Гришко. За високий патріотизм бійців підрозділу та особисту мужність комісар П.Г.Волошин був нагороджений орденом Леніна. В боях на Курській дузі у складі Центрального, Воронезького та Степового фронті воював військовий льотчик майор О.В.Шевченко, який на другий день війни літав бомбити Берлін. На його доль випала відповідальна місія – своїм військовим літаком він доставляв радянську делегацію на Тегеранську конференцію та Нюрнберзький процес.

Військову майстерність і бойову витримку проявили: лейтенант В.С.Максюта, молодший лейтенант А.Н.Кольва, військовий лікар капітан О.Д.Зірка, старшин С.М.Єрмолаєв, старший сержант М.В.Станіславський,

рядові: Г.М.Водоп`ян, М.Н.Кабусь, В.А.Стричка, Г.П.Лубенець, А.М.Ромодан, М.М.Кузьменко, С.Д.Шинкаренко.

У боях за звільнення Харківської області мужність і героїзм проявили командир танка В.З.Лопата та механік – водій І.Л.Оришич, начальник штабу артилерійського полку полковник М.Г.Донець, командир мінометного батальйону І.С.Максюта, командир взводу старший лейтенант П.В.Діденко.

За мужність і героїзм, проявлені при звільненні Кавказу, рядовий Д.І.Верещака був нагороджений орденом Червоної Зірки, медична сестра М.Д.Сердюк при звільненні міста Новоросійська тільки за добу винесла з поля бою 100 поранених бійців. Серед інших п`яти жінок Міжнародним Комітетом Червоного Хреста у 1965 році їй присуджена медаль Флоренс Найтенгейл, що засвідчує надзвичайну турботу, проявлену по відношенню до поранених бійців.

Від німецько-фашистських окупантів село Попівка було звільнене 17 вересня 1943 року бійцями 1935-го та 1939-го стрілецьких полків, які входили до складу 375-ї стрілецької дивізії.

Безпосередню участь у звільнені села Попівки брали: командир 1939-го стрілецького полку підполковник М.Ф.Степанов, командир взводу розвідки Б.І.Фурсенко, розвідники І.І.Бутенко, В.І.Івасюк. **/с.54/**

Командир 1935-го стрілецького полку підполковник А.А.Жуков, командир взводу розвідки П.Л.Папуша, офіцери полку: Братов, Клєтченко, Давидовський, Мишин, Ургюмов.

Дружно взялися попівчани за відбудову зруйнованих війною колгоспів: ім. Першого травня, «Нове Життя», ім. Луценка, ім. 17-го партз'їзду. Працювати довелося головним чином жінкам, старикам, підліткам.

Уже в перший рік після визволення у фонд Радянської Армії колгоспи Попівки здали 734 ц зерна, сотні центнерів м`яса, молока та інших продуктів. У колгоспах села розгорнулося змагання за вирощення 500ц урожаю з 1 гектара цукрового буряку. Такого успіху добилися члени ланок, де ланковими були: О.Сухомлин, Я.Гончаренко, П.Сохацька. З нелегких

заробітків військового часу на побудову танкової колони «Звільнення Потавщини» протягом 1944 року попівчани внесли 537 тисяч карбованців. Газета «Колгоспне слово» за 17.02.1944 року писала, що на побудову озброєння житель села Попівки Юхим Зозуля вніс особисті заощадження у сумі 3100 крб., Кость Щербиня – 5000 крб., Володимир Шаповал – 4000 крб., Христя Дячко – 3000 крб., Ганна Максюта – 2500 крб.

100000 крб. передав на побудову танка Федір Гнатович Микільченко. Танк, на честь сина Георгія, що загинув під Сталінградом, був названий імені «Памяти Георгия Никольченко». Воїни 10735-ї військової частини в танковому з`єднанні яким командував генерал-лейтенант танкових військ М.Н.Катуков, на цьому танку пройшли нелегкими дорогами війни до Берліна і лише у 1956 році він був переплавлений на металолом. У народному музеї села зберігається телеграма Головнокомандуючого, в якій він дякує Ф.Г. Микільченку за турботу про бронетанкові війська.

Мужність і відвагу в боях за звільнення міста Києва проявили попівчани: капітан Д.Т.Візір, лейтенант Д.П.Гуржій, рядові С.Г.Криворотько, О.П.Волошин. **/с.55/**

375 уродженців сільської ради брали участь у форсуванні Дніпра, звільненні міст: Києва, Канева, Черкас, Кременчука. За мужність і відвагу в боях за розширення плацдармів на Дніпрі рядовий П.С.Сухомлин нагороджений орденом Бойового Червоного Прапора, П.Ю.Матухно, С.Т.Зозуля – орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня, М.Л.Тимошенко, Г.С.Сухомлин, В.К.Гриненко – орденом Слави 3-го ступеня. Воїни М.П.Кузьменко, І.П.Семенко, П.І.Шпак, Г.І.Янко удостоєні ордена Червоної Зірки. Ф.А.Бацман , І.Г.Косенко , І.П.Кузьменко, І.К.Шапочка були нагороджені медаллю «За відвагу».

Мужність і військову майстерність проявили при форсуванні Дніпра артилеристи: І.Ю.Мандик, П.М.Гончаренко , С.М.Гасенко, П.Г.Лопата, Я.Л.Титаренко, М.Ф.Курячий, В.В.Логвин, Г.Р.Гирман, П.С.Сохацький, В.П.Кузьменко, О.І.Шулик, М.П.Шульга, І.Н.Тимошенко, В.П.Комишан.

195 уродженців сільської ради загинули смертю хоробрих на берегах Славутича.

У складі 4-х Українських фронтів, 3-го Білоруського, Прибалтійського, окремої Приморської армії, Чорноармійського флоту та Азовської флотилії попівчани мужньо громили ворога, звільняючи Батьківщину від фашистського поневолення.

За особисту мужність та вміле керівництво бійцями старший лейтенант І.В.Боюнець нагороджений орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня, старший лейтенант Г.Ф.Сенько орденом Червоної Зірки, медалей «За бойові заслуги» удостоєні рядові С.М.Гасенко, М.Ф.Курячий, І.Ю.Мандик, Я.Л.Титаренко, П.В.Комишан.

Смертю хоробрих загинули, звільняючи Крим, рядові П.Г.Лопата, В.Н.Тимошенко, Г.Г.Семенко. Медаллю «За відвагу» нагороджені учасники боїв за звільнення Житомира рядові : Т.А.Кузьменко, Г.І.Жушка., М.І.Федоренко, М.П.Кабусь, В.П.Родік.

13 попівчан 8 жовтня 1944 року брали участь у бойових діях по визволенню села Лавочне. Вибивши ворога із цього села **/<u>с.56</u>/** бійці завершили повністю визволення України від фашистських загарбників. Серед них були уродженці села: лейтенанти М.Г.Зубченко, А.І.Подоляка, М.І.Гончаренко, рядові: Й.І.Калініченко, Б.І.Кузьменко, Ф.А.Москаленко, І.Г.Подоляка, М.Г.Танцюра, П.І.Шпак.

Сотні солдат і офіцерів, уродженців села Попівки брали безпосередню участь у визвольній місії Червоної Армії у Європі.

В боях за звільнення Польщі відзначився командир розвідки бригади майор О.К.Микільченко, посмертно нагороджений орденом Леніна. Поруч з іншими бійцями багатонаціональної Країни Рад братню Польщу звільняли автоматники: Ф.П.Безпалько, О.Д.Безлунний, А.А.Іванко, артилеристи: С.В.Гуржій, К.М.Маруніч, розвідники: В.Ф.Сап`ян, П.К.Семенчук, С.С.Хамула, Т.А.Цилюрик, сержанти: Т.Ф.Варенко, І.Г.Семенко.

За мужність, проявлену в боях за звільнення Чехословаччини, сержант

В.Г.Клименко нагороджений орденом Слави 3-го ступеня, рядовий М.І.Зозуля – медаллю «За відвагу», старші сержанти О.Г.Пересадило, М.М.Гришко, рядові: С.Ю.Горбань, П.Ю.Горбань, П.Ю.Мосьпан - медаллю «За освобождение Праги».

В боях за звільнення Угорщини брали участь попівчани рядові: Г.Г.Булах, М.К.Верещака, П.Б.Гриненко, Г.М.Дячко, Г.С.Савицький, сержант С.Ю.Дячко та єфрейтор М.В.Колодій. Всі вони нагороджені медаллю «За взятие Вены».

У бойових діях за звільнення Югославії відзначилися старшина М.П.Заліський, рядовий О.Я.Миколаєнко.

На підступах до Берліна віддали найдорожче – життя – начальник розвідки 41- го артполку лейтенант М.І.Нестеренко, розвідник І.Б.Шевела.

Коли дороги війни підійшли до Берліна, попівчани: І.А.Варенко, Ю.М.Гончаренко Г.М.Микільченко, С.М.Макарець, І.П.Недождій, М.Ю.Проценко, М.Л.Стешенко, **/<u>с.57</u>/**
Г.Ф.Ткаченко, А.І.Романенко, С.І.Чалий були серед тих, хто штурмував останнє сховище фашистів і залишив свої автографи на стінах Рейхстагу. С.І.Чалий на військовому легковому автомобілі через усю Європу провіз командуючого 4-ю повітряною армією генерала Красовського і залишив автограф на стінах Рейхстагу.

Сержант М.С.Самойлович у складі 347-го винищувального авіаполку День Перемоги зустрів на одному з аеродромів поблизу Берліна. Разом з бойовими друзями він салютував на честь переможного часу. Відтоді поруч з бойовими нагородами він зберігає три потьмянілі від часу стріляні гільзи. На пам'ять про той чудовий день 9 Травня, про бойових друзів, живих і полеглих, яких ніколи не забути.

1550 жителів сільради із зброєю в руках захищали рідну Вітчизну, 535 з них загинули смертю хоробрих на полі бою. На їх честь у Попівці споруджено пам’ятник Вічної Слави, тепер вони живуть у наших пам’ятниках, назвах вулиць, наших серцях. 205 чоловік повернулися в рідне

село інвалідами війни.

Радянський уряд високо оцінив доблесний труд воїнів Попівки, нагородивши орденами і медалями 1275 чоловік. Серед них багато учасників боїв за Москву, Ленінград, Сталінград, Київ, Севастополь, Одесу, Курськ, Прагу, Берлін, Будапешт, Варшаву, Бєлград.

Найвищою відзнакою солдатської доблесті і геройства – орденом Слави – нагороджено 36 чоловік, орденом Леніна – 5 чоловік, орденом Бойового Червоного Прапора – 3 чоловіка, орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня – 57 чоловік, орденом Червоної Зірки – 93 чоловіки, медаллю «За відвагу» - 237 чоловік, медаллю «За бойові заслуги» - 421 чоловік.

Загальне число збитків, завданих жителям села Попівки війною – 11801993 крб. Спалено 113 житлових будинків, приміщення школи, лікарні, сільради, магазинів, господарські будівлі всіх колгоспів села.

/с.58/

Значних збитків зазнали окремі господарства громадян. Так, наприклад, сума збитків, завданих господарству Тетяни Федорівни Макарець, дорівнювала 16693 крб. Терешка Убийсобаки- 15230 крб.. Марії Шостак – 12500 крб., в новому обрахунку цін.

Рішенням 12-ї позачергової сесії сільської ради народних депутатів 14-го скликання, що відбулося 18 лютого 1975 року, вулиця Берегова перейменована на вулицю братів Кириченків. Їх чотири пішло на фронт і жоден не повернувся. Вулиця Комарова перейменована у вулицю Олексія Микільченка, майора Радянської Армії, який пройшов дорогами війни від стін Сталінграда до Берліна і загинув у переддень Перемоги.

Сесія також вирішила на честь 30-річчя Перемоги назвати загальносільський парк, де встановлений пам’ятник народним месникам, парком Слави.

Після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни попівчани приступили до відбудови зруйнованого війною господарства.*

**4 колгоспи, що були напередодні війни: ім. Луценка, «Перше

травня», «Нове життя», ім. 17- партз'їзду , були повністю розграбовані фашистами. Важке було становище в селі. Війна зачепила кожну сім`ю, забравши у матері – сина, в дружини – чоловіка, в дітей – батька.

Проте жінки, інваліди, старики, не шкодуючи сил, активно взялися за відбудову свого рідного села. Поступово відроджувалися і ставали на ноги всі чотири колгоспи.**

Майже в кожній родині попівчан є старі фотографії, незважаючи на свої роки вони мають високу якість. Їх виготовив відомий попівський фотограф на прізвище П.А.Шпотька. Свою справу він передав дочці Надії Петрівні Орел, яка сама, а згодом зі своїм чоловіком Андрієм Івановичем Орлом, виконували на прохання односельців фото людей, подій і навіть фото на паспорти та для Дошки Пошани. (Ред.) **/<u>с.59</u>/**

*Середня врожайність зернових у колгоспах «Перше травня» та імені Луценка в середньому за четверту п'ятирічку (1946-1950рр.) склала 23ц з гектара? А в колгоспах «Нове життя» та імені 17 партз`їзду – 22ц. Грошові прибутки в усіх чотирьох колгоспах села на кінець першої повоєнної п'ятирічки – понад 700000 крб.

Подальшому економічному і організаційно-господарському зміцненню колгоспів села сприяло їх об`єднання.

У вересні 1950 року колгоспи ім. Луценка та «Перше травня» об`єдналися в один колгосп під назвою «Перше травня», який очолив М.П. Заліський. «Нове життя» об`єдналося з колгоспом імені 17-го партз'їзду та «Велико-грем`ячанським» колгоспом імені Т. Г. Шевченка під назвою ім. Молотова на чолі з К.Г.Іванко, пізніше перейменований в колгосп «Перемога», який очолив фронтовик Григорій Федорович Сенько. До цього часу (2007р.) односельчани пам'ятають його як доброго господаря, чесну, принципову і надзвичайно справедливу людину. (Ред.)

Об`єднання колгоспів сприяло зміцненню їх досвідченими кадрами і кращому використанню техніки на селі.

У вересні 1954 року до Попівської сільської Ради приєднано села

Велику та Малу Грем`ячу.

Країна розпочала освоєння цілини. Серед перших ентузіастів освоєння цілинних і перелогових земель у Казахстані були уродженці села: Борис Андрійович Гуржій, Олександр Іванович Романенко, Микола Карпович Пересадило, які за ударну працю нагороджені медаллю «За освоєння цілинних земель», М.К.Пересадило – кавалер трьох орденів Леніна, Герой Соціалістичної праці.

У 1957 році чабан колгоспу «Перше травня» Наталія Яківна Шевела одержала по 200 ягнят на 100 вівцематок і настригла по 5 кг вовни з кожної вівці. За високі виробничі показники її нагороджено орденом Леніна.

Неухильний ріст неподільних фондів дав можливість обом **/с.60/**
колгоспам села Попівки купувати трактори, комбайни та інші машини. Протягом 1958 року колгосп «Перше травня» та колгосп «Перемога» придбали 32 трактори, 16 зернових комбайнів, багато іншої сільськогосподарської техніки.

Стали членами великої колгоспної сім`ї 37 трактористів, 20 комбайнерів, два бригадири тракторних бригад. Всі вони раніше працювали в Комишнянській МТС.

З об`єднанням в одних руках землі і машин та передової системи заготівель колгоспи села в 1957 році продали державі зерна на 23% більше ніж у 1953 році, цукрового буряка і картоплі – у 2,5 раза, овочів – у 2 рази, молока - в 3 рази, м`яса – у 2 рази більше. Грошовий прибуток у 1958 році в колгоспі «Перше траня» склав 3210876 крб., а в колгоспі «Перемога» - 2685030крб.*

**В обох колгоспах налічувалися десятки потужних тракторів, комбайнів та інших сільськогосподарських машин.

Особливо міцно зросли ці колгоспи за період з 1953 по 1963 роки. Тут споруджено добротні (кам`яні) приміщення для тваринництва, всі приміщення електрифіковані.

У двох колгоспах налічувалося:

Техніка	«Перемога»	«1-е Травня»	Всього
1.Тракторів	16	15	31
2 .Комбайнів	14	16	30
Зернозбир.	5	6	11
Бурякозбир.	3	3	6
Кукурудзозбир.	3	4	7
Силосозбир.	3	3	6
3. Сівалок	16	18	34
зернових	6	8	14
бурячних	3	2	5
кукуродзосадж.	5	5	10
для міндобрив	2	3	5
			/с.61/
4. Культиватори	12	9	21
5. Лущильники	1	1	2
6. Плуги (трактор.)	8	7	15
7. Борони	150	124	274
8. Котки (комплекс.)	3	7	10
9. Вантаж. машини	14	14	28
10. Причепи	6	11	17
11. Навантажувачі	3	2	5
12. Кормолеєр (маш.)	1	2	3
13. Зерноочисні (маш.)	1	2	3
14. Сепаратори	2	3	5
15. Пароутворювачі	1	1	2
16. Пилорами	1	1	2
17. Вітрогони на пробитих скважинах	3	2	5
18. Автопоїлки	600	550	1150

19. Всіх механізаторів	78	101	179
трактористів	30	40	70
комбайнерів	10	8	18
причіплювачів	20	30	50
механіків	1	1	2
слюсарів	2	2	4
шоферів	15	20	35

Здійснюючи рішення Вересневого Пленуму (1953 рік), 20, 21, 22 з`їздів КПРС, колгоспники обох колгоспів досягли великих успіхів у розвитку всіх галузей сільського господарства. Колгоспи села зміцнено досвідченими кадрами. Встановлено новий порядок планування, при якому більше проявляється ініціативи працівників сільського господарства у використанні резервів для збільшення валової і товарної продукції

/с.62/

землеробства і тваринництва. Значно збільшились посівні площі, підвищились врожаї сільськогосподарських культур.

За останні 10 років валовий збір зерна в обох колгоспах зріс на 37%. Ось, наприклад, у колгоспі «Перше травня» доходи лише за п’ятиріччя по роках встановили:

1955 рік 1684752 крб.
1956 рік 2595884 крб.
1957 рік 2832499 крб.
1958 рік 3210876 крб.
1959 рік 3486921 крб.

(Із звіту голови колгоспу «Перше травня» за 1960 рік Микити Павловича Заліського).

У 1961 році колектив комплексної бригади №2 колгоспу «Перемога», яку очолював комуніст І. З. Лопата, виростив і зібрав на круг по 50 ц зерна кукурудзи. Рільничі ланки, які очолювали Г.Ю. Гончаренко та Г.Ф. Куряча, виростили по 57ц кукурудзи з гектара. Обидві вони нагороджені нагрудним

значком «Знатний кукурудзовод Полтавщини».

Рішенням бюро Полтавського обкому Компартії України і виконкому обласної ради за вирощення у 1961 році по 50 і більше центнерів зерна кукурудзи з кожного гектара занесені в «Золоту книгу кукурудзоводів Полтавщини» ланка колгоспу «Перемога » (ланкова Г. Ю. Гончаренко) та ланка колгоспу «Перше травня» (ланкова З. Х. Яременко).

Механізована ланка, очолювана І.Д.Третяком, у складі: І.І.Гришко, О.А.Балко, Д.Д.Гилюн, І.М.Ошека на площі 50га без затрат ручної праці у 1964 році одержала по 58 ц сухого зерна кукурудзи з гектара. На вирощування одного центнера затрачено 0,2 людино-дня, а собівартість становила 58 копійок.

Друга комплексна бригада колгоспу «Перше травня» на чолі з бригадиром В.К.Левченко в цьому ж році виростила в середньому з гектара по 185,4 центнера картоплі. Ще вищих **/с.63/**
показників досягли ланки, які очолювали М.Г.Киченко та М.З.Гирман – по 195 ц з га.

Комуністи села почали глибоко вникати в економіку, взяли під контроль впровадження нової техніки, комплексної механізації, очолили соціалістичне змагання за виконання і перевиконання державних планів. Значно зросли грошові надходження у каси обох колгоспів. У 1961році в колгоспі «Перемога» вони склали суму – 4457520 крб., а в колгоспі «Перше травня» - 4451520 крб.

До обласної книги передовиків сільського господарства у 1965році був занесений колгосп «Перше травня» (голова правління М.П. Заліський, секретар парткому М.П. Подоляка, головній зоотехнік О.Н. Кольвах). У господарстві одержали по 2776 кг молока на кожну фуражну корову, по 18,3 тисячі штук яєць на 100 га зернових. А колектив молочнотоварної ферми, який очолив М.М. Зінченко, у 1965 році надоїв на кожну фуражну корову по фермі – 3011кг молока , ще вищі показники досягли доярки К.Я. Зінченко, М.К. Шапочка. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22.03.1966 року за

досягнуті успіхи у розвитку тваринництва збільшення виробництва молока завідуючий фермою М.М. Зінченко був нагороджений орденом Леніна. Ордена Трудового Червоного прапора були удостоєні доярки К.Я. Зінченко, М.К. Шапочка, головній зоотехнік О.Н. Кольвах.

У 1968 році секретар комсомольської організації колгоспу «Перше травня» Л.Л. Самойлович (Ромодан) була учасником урочистого Пленуму ЦК ЛКСМУ присвяченого 50-річчю комсомолу.

Визначною подією в житті трудівників села і всього радянського народу став Третій Всесоюзний з'їзд колгоспників, що відбувся в кінці листопада 1969 року в м. Москві. Делегатом з`їзду колгоспників була ланкова колгоспу «Перемога» Лідія Григорівна Нестеренко. **/с.64/**

Влітку 1968 року ЦК КПРС прийняв постанову «Про підготовку до 100 - річчя з дня народження В.І. Леніна». З того часу дата майбутніх роковин – квітень 1970 року – стала важливим рубежем у всіх планах і щоденних справах попівчан. Повсюдно ставилося завдання: до 22 квітня 1970 року підвести підсумки ювілейного змагання, виявити кращих, визначити конкретно внесок кожного колективу у всенародну справу. Понад 1000 попівчан 11 квітня 1970 року взяли участь у Всесоюзному суботнику. В цей день у всенародну скарбничку було внесено 3750 крб.

За успіхи, досягнуті попівчанами у виконанні зобов'язань, прийнятих на честь 100-річчя з дня народження В.І. Леніна, 235 чоловік нагороджені ювілейною медаллю «За доблесну працю в ознаменування 100-річчя з дня народження В.І. Леніна».

Рішенням бюро Миргородського райкому Компартії України, виконкому райради від 07.04.1970 року колектив колгоспу «Перемога» (голова правління Г.Г. Сенько, секретар парткому І.Ф.Гришко) за досягнуті успіхи в соціалістичному змаганні на честь 100-річчя з дня народження В.І. Леніна занесений до районної ЛЕНІНСЬКОЇ ЮВІЛЕЙНОЇ КНИГИ ТРУДОВОЇ СЛАВИ.

10 лютого 1974 року колгоспи села Попівки «Перше травня» і

«Перемога» об`єдналися в одне багатогалузеве господарство «Перемога».

Колгосп «Перемога » об`єднав населені пункти : Попівку, Велику Грем`ячу, Малу Грем`ячу з населенням 4000 чоловік. Основні напрями господарювання: в рільництві- зерново-буряковий, у тваринництві- м'ясо-молочний.

Головою об'єднаного колгоспу був обраний Микола Петрович Подоляка, секретарем парткому Іван Федосійович Гришко, головним бухгалтером Ніна Кузьмівна Скаченко (Оберемок), головним економістом Галина Михайлівна Зозуля (Мандик), головним інженером Іван Дмитрович Ромодан, головним зоотехніком Кузьма Митрофанович Микільченко.

/<u>с.65/</u>

Десята п'ятирічка була для попівчан п'ятирічкою нових трудових звершень. Тракторна бригада, очолювана М.І. Дряницею, у 1976 році виростила по 42,5 ц озимої пшениці на круг з максимальним використанням технічних можливостей машин.

Президія ВЦРПС нагородила колектив механізаторів Почесною грамотою.

Ланка Є.Г. Безнощенко у 1976 році виростила по 400 ц цукрових буряків з гектара. За успіхи у праці ланкова нагороджена Грамотою Міністерства сільського господарства УРСР.

Сімейний екіпаж у складі комбайнера Івана Федоровича Гришка та його сина Миколи у 1978 році комбайном СК-6 за 18 робочих днів зібрав зернові на площі 274 га і намолотив 11 239 ц зерна. Почесною Грамотою Президії ВЦРПС відзначена праця цього сімейного екіпажу.*

* За підсумками республіканського змагання за 11-ту п'ятирічку колектив гусиної ферми колгоспу «Перемога» нагороджений Червоним вимпелом Міністерства сільського господарства УРСР і Укрпрофради. Працівники ферми завдання по валовому виробництву яєць і їх продажу державі виконали на 127% і одержали на гуску по 35,2 штуки яєць.

У 1986 році колектив молочнотоварної ферми, який очолює

І.І.Недождій, надоїв на кожну фуражну корову по 3215кг молока. Вперше за всю історію колгоспу у 1987 році дві доярки господарства подолали чотиритисячний рубіж по надою молока на фуражну корову. Це Ганна Макарівна Кулик, яка надоїла на фуражну корову по 4527 кг та Ганна Андріївна Щербина – по 4450 кг на фуражну корову.

Першість у змаганні серед майстрів машинного доїння у 1988 році вибороли: доярка МТФ №1- К.Р. Кібець, яка надоїла на кожну фуражну корову закріпленої за нею групи 5071кг молока, та О.О. Киченко, яка надоїла на кожну фуражну корову по 5071кг молока.

1989 рік приніс нові трудові перемоги. Прогресивні форми **/с.66/**

Організації праці дали відрадні результати. У господарстві одержано по 43,6 ц озимої пшениці з гектара (площа посіву 1000 га). Орендна ланка , яку очолював В.М.Дряниця, на площі 418 га виростила і зібрала по 45,4 ц озимої пшениці. (Головний агроном М.С.Віташ).

Першість у змаганні на збиранні ранніх зернових культур зайняв комсомольський комбайновий екіпаж, де комбайнером М.М.Тимін, а помічником - О.М.Хитько. Комбайном «Дон - 1500» хлопці зібрали зернові із площі 230 га, і видали із бункера 1121 тонну зерна. 1066 тонн зерна урожаю 1989 року комбайном «Дон - 1500» намолотив сімейний екіпаж у складі В.А.Шпака та його сина Анатолія.

Серед водіїв найкраще спрацював М.В.Шапка, який автомобілем «КамАЗ» перевіз із поля на тік 1919 тонн зерна, що в перерахунку на трьохтонний автомобіль складає 6392 тонно-кілометри. Водій П.М.Подоляка автомобілем «САЗ 3507» перевіз

/с.67/

з поля на тік 1035 тонн зерна, що в перерахунку на трьохтонний автомобіль складає 5781 тонно-кілометр.

Делегатом 4-го з`їзду колгоспників, що відбувся у Москві була головний бухгалтер колгоспу «Перемога » Ніна Кузьмівна Оберемок. Вона була обрана членом Президії Ради колгоспів Української РСР.

У Попівці міцно входять у побут святкування Дня урожаю, проводів на жнива на світанку, проводів призовників до лав Радянської Армії, чудових ритуалів урочистих реєстрацій шлюбів, свято народного мистецтва.

Незрівнянно виріс освітній рівень попівчан. У селі проживає 100 спеціалістів із вищою освітою, 217 – із середньою спеціальною , 1175 попівчан мають середню освіту.*

У центрі села Попівка, на площі , що носить ім`я Леніна, у 1963 році встановлений пам`ятник В.І.Леніну.

Старий пам'ятник В.І.Леніну, що стояв перед Братською могилою с. Попівки, був перенесений у центр с. В.Грем`яча, де знаходиться до цього часу. (Ред.)

Неподалік у Братській могилі захоронені останки 13-ти воїнів Південно - Західного фронту та 373-ї Миргородської стрілецької дивізії які загинули при обороні та звільненні села у 1941 та 1943 роках. 9 Травня 1957року на Братській могилі встановлено пам'ятник скульпторів К.Клейн та А.Клейн. Тут на гранітних плитах викарбувані імена 535 односельців, які полягли на фронтах Великої Вітчизняної війни. (Див фото 14).

У сільському парку на честь 25-річчя Перемоги встановлений пам'ятник партизанам-односельцям. На стелі роботи скульпторів Львівської скульптурної фабрики розміщені барельєфи всіх партизанів - попівчан. (див фото 15).

На приміщенні колгоспного дитячого садка встановлена меморіальна дошка, яка засвідчує, що 25 вересня 1920 року в данному приміщенні відбулися перші організаційні збори комсомольського осередку села Попівки. **/с.68/**

На південно-західній околиці села Попівки розташоване урочище Семеренчина Долина, де місцеві краєзнавці знайшли кам`яні молотки доби

бронзи та залізні наконечники стріл і списа, а також уламки посуду черняхівської культури. Всі ці знахідки зберігаються в народному музеї.

На північний захід від села, на землях місцевого колгоспу «Перемога» є залишки курганів – пам`яток сивой давнини.

На південно-східній околиці села розташована Лиса гора, що відтворює відслоєння третинного і четвертинного періодів, за якими можна прочитати історію формування земної поверхні на території області. Тут встановлені знаки, які стверджують, що вона є заповідним пам'ятником природи союзного значення. Лиса гора має великі запаси піску, придатного для виготовлення скляного посуду.

У Попівці є середня загальноосвітня школа на 640 місць, споруджена у 1975 році. Медична лікарня на 25 ліжок, побудована земством у 1912 році, дитячий садок. Будинок культури, реконструкція

/с.69/

якого була здійснена у 1982 році, добудовано сучасне фойє, збільшено кіноконцертний зал, переобладнано сцену і освітлення, поставлені нові крісла для глядачів. Значну участь у цих роботах брав директор СБК Григорій Васильович Дячко.

Протягом декількох десятиліть працює художнім керівником при Попівському СБК Микола Миколайович Куліш. Хоровому колективу, який він очолює, у 1987році присвоєно звання народного.

На території села діє 2 бібліотеки на 35000 одиниць зберігання та історико-краєзнавчий музей, якому Постановою Колегії Міністерства культури УРСР від 30.08.1986 року присвоєно звання народний.*

**Перший музей у селі Попівка відкритий 2 травня 1965 року. Завідуючим музеєм Виконком Попівської сільської Ради призначив Василя

Прокоповича Московця, який очолив його з травня 1965 року до листопада 1966 року.

Після цього завідуючим музею став Григорій Леонтійович Омельченко і очолював його з листопада 1966 року до травня 1981 року.

У 1981 році після реставрації шкільного приміщення і устаткування його експонатами, вступив у дію новий музей. Завідуючим цього музею призначено Дмитра Олександровича Шулика.

Це ентузіаст, умілий організатор по устаткуванню приміщення нового музею. Якщо в старому музеї було всього 746 експонатів і була лише одна кімната на 25 кв. м, то у новому музеї обладнано сім залів площею 120 кв. м і розміщено більше 4000 експонатів.

При організації першого музею велику допомогу надали активісти І.В.Губа, В.П.Московець, С.М.Білан, О.Ю.Мосьпан, Г.Л.Омельченко, П.В.Родік, І.Ф.Гришко, М.П.Подоляка, Д.О.Шупик.

При поповненні залів нового музею велику допомогу надали С.М.Білан, М.П.Грязький О.А.Лазоренко, Н.П. і А.І.Ср..ли, **/с.70/**
П.В.Родік, Г.Л.Омельченко, П.К.Силка, І.В.Боюнець.

Всю організаторську роботу по реконструкції приміщення, устаткуванню і поповненню експонатами нового музею здійснював Дмитро Олександрович Шупик.**

В кінці 90-х років сільський музей був двічі пограбований, утрачено цінні колекції монет країн світу, бойові нагороди часів Великої Вітчизняної війни, вироби майстрів Миргородського керамічного технікуму. У 2006 році робота музею відновлена. Завідуючим призначений учитель історії Попівської ЗОШ І-ІІІ ст. Олексій Миколайович Рябчун. (Ред)

В селі розташовані також аптека, поштове відділення (яке очолювали: Микола Андрійович Хижа, Галина Олексіївна Іващенко, Наталія Миколаївна Кубай), з абонементом Миргородської АТС на 200 номерів, ветдільниця. Попівське споживче товариство, яке має 14 торговельних магазинів на 74 робочі місця. Річний товарообіг складає 3676200 крб.

Ініціатором будівництва магазинів у селі у 80-х роках був Михайло Іванович Логвин – голова Попівського сільпо, а згодом і Миргородської райспоживспілки. Підтримував його в цьому голова колгоспу «Перемога» М.П.Подоляка. Сільський будинок побуту надає трудящим села 15 видів послуг на суму понад 50000 крб. Завідуючий будинком побуту М.Є.Якименко нагороджений значком «Відмінник служби побуту УРСР».

Довгі роки охороняв правопорядок сільський дільничний інспектор Михайло Іванович Поцяпун.

1986 рік у житті попівчан, як і всієї країни, став трагічним у зв`язку з техногенною катастрофою 26 квітня на Чорнобильській АЕС. Активну участь у виконанні важливого державного завдання по наданню допомоги в ліквідації аварії брали: А.І.Рябчун, В.Р.Кольвах, О.С.Гнатик, О.І.Ошека, О.І.Золотар, Ю.І.Заводовський, В.Г.Міхтян, В.В.Каченко, М.К.Кольвах, І.П.Шпак, В.І. Гуржій, А.І.Ромодан, І.М.Присяжнюк.*

/с.71/

ПОПІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА

Виконкоми сільської ради очолювали:

1943-1955	Григорій Панасович Дінець;
	Григорій Кирилович Іванко;
	Дмитро Дмитрович Гилюн;
1955-1979	Михайло Лукич Тимошенко;
1979-1980	Микола Никифорович Шапочка;
1980-1994	Лариса Леонідівна Ромодан;
1994-2006	Володимир Іванович Федоренко;
2006	Василь Іванович Ошека.

Секретарями працювали:

1943	Андрій Карпович Лубенець;

1961-1969 Василь Петрович Заводовський;

Микола Іванович Балко;

1969-1983 Дмитро Олександрович Шупик;

1983 Лідія Володимирівна Шевченко. (Ред)

*У с. Попівці розташований колгосп «Перемога» - багатогалузеве сучасне господарство зерново -буряко-тваринницького напрямку.

Всього земельних угідь – 7262 га; з них орних земель – 5221 га. Основні культури: озима пшениця – 1475 га, цукрові буряки – 660 га, кукурудза – 350 га, соняшник, картопля, просо, гречка.

Середня врожайність за роки 12-ї п`ятирічки слала 32,8 ц/га. Господарство має – 4 тис. голів ВРХ, у т.ч. – 1200 корів, 3100 свиней, 4000 гусей.*

Протягом 1980-1990 років в с. Попівці і с. Великій Грем`ячі при тісній співпраці керівників с. Попівки (голова виконкому сільської ради Л.Л.Ромодан, голова колгоспу «Перемога» М.П.Подоляка, секретар парткому колгоспу В.І.Ошека, секретар комсомольської організації колгоспу М.М.Шека) широко було розгорнуто будівництво виробничих, культурно-побутових та житлових приміщень. За ці роки було збудовано житлові будинки, реконструйовано і побудовано фермські **/с.72/** приміщення, зерносховища, ангари для техніки, реконструйовано СБК Попівки, клуб В. Грем`ячі, школу - сад у В. Грем`ячі, будинок для престарілих, магазини, асфальтові дороги, підвідний газопровід до села Попівки.

В селі налічувалося багато забудовників, в основному молоді сім`ї. Значну допомогу надавав забудовникам молодіжний житловий кооператив (МЖК), його члени отримували безпроцентні кредити (частина їх була списана колгоспом «Перемога»). Величезний обсяг робіт виконувався силами будівельних бригад колгоспу (№1- завідуючий А.Т.Гуржій, №2- завідуючий М.С.Усенко). В обох бригадах працювали місцеві будівельники, до будівництва залучалися наймані бригади. В той час інженером – будівельником працював О.П. ябко, інженером по газифікації – І.С.Демидко.

Практично всі газові труби перевіз автомобілем «КамАЗ» А.В.Яремченко. Це був пік соціально – економічного розвитку села за часів існування Радянського Союзу. (Ред.)

****

Історія с. Попівки нерозривно пов`язана з історією прилеглих до неї сіл Великої і Малої Грем`яч.

З вересня 1954 року і до цього часу всі села – побратими входять до Попівської сільської ради.

На заселені вільні землі понад невеликою річкою Гримучою на торговому шляху з Миргорода до Гадяча заселяли вільні козаки, що проверталися з війни. Від назви цієї річки й походять назви сіл. (Ред.)

Архівні документи засвідчують про те, що перші поселенці на території Великої Грем`ячі з`явилися в 1600 році, а на території Малої Грем`ячі - в 1650 році. Село Мала Грем`яча за Дарчими грамотами Петра Першого в 1690 році переходить у власність миргородського полковника Павла Апостола. У 1802 році тут було 67 дворів, у яких жило 355 чоловік. Жителі Малої і Великої Грем`яч займалися сільським господарством і ремеслом, **/с.73/

зокрема гончарством. Цьому сприяли запаси гончарної та білої фаянсової глини.

Природні поклади рудьки прославили село Мала Грем`яча на всю округу. Таємниця видобування цього природного барвника передавалася від батька до сина і дійшла до наших часів.(Ред.)

Поступово села зростали й уже в пореволюційний період, роки колективізації у Малій Грем`ячі налічувалося 400 чоловік, а у Великій Грем`ячі- 680 чоловік.

У другій половині XIX ст. у с. Велика Грем`яча була побудована церква, що проіснувала до 1964 року. Поряд з церквою – церковно-приходська школа. Таку ж церкву було побудовано і в с. Мала Грем`яча, проте церкви там не було. Початкова школа в с. М. Грем`яча проіснувала до

70-х років ХХ ст., потім була закрита. В 1980-х роках приміщення школи було переобладнано під магазин, який працював до 1992 року.

Після Великої Вітчизняної війни с. Велика Грем`яча відбудовується. Були побудовані нове приміщення восьмирічної школи, магазин, клуб, пізніше ФАП (1950-1960рр.). Окрасою села є великий ставок, створений руками грем`ячан у 1957 році.

Завдяки клопотанню Н.П.Гирман – жительки села Попівки, головному зоотехніку колгоспу «Перемога», депутату обласної ради трьох скликань (1973-1980рр.), у центр с. Велика Грем`яча була прокладена асфальтна дорога.

В 1976 році восьмирічна школа була закрита і дітей стали возити на навчання в новозбудовану середню школу в с. Попівка, а у вільному приміщенні школи розмістили бібліотеку села Велика Грем`яча.

В 1989 році в с. В. Грем`яча збудована і введена в дію нова школа – сад, проте через відсутність фінансування в 1992 році її закрили. Для молодих спеціалістів села в 1988-1990 роках було побудовано три житлових будинки будівельниками колгоспу «Перемога». (Ред.) **/с.74/**

У 1954 році у Малій і Великій Грем’ячах населення становило 951 чоловік. У наступні роки кількість населення в обох селах почала різко зменшуватися. У січні 1988 у Малій Грем’ячі налічувалося всього 76 чоловік. З них працюють в колгоспі 12. Дітей дошкільного і шкільного віку тілки троє, дворів - 43. У Великій Грем’ячі на січень 1988 року налічувалося всього дворів – 119, а населення – 259 чоловік.

На 01.01.2007 року в селі В.Грем’яча проживала всього 131 людина в 73-х дворах, а в селі М.Грем’яча – 20 чоловік в 11 дворах. (Ред.)

****

Розпад Радянського Союзу, розрив економічних зв’язків, становлення незалежної України, на жаль, негативно відбилося на функціонуванні колективного сільського господарства та інших колективних і кооперативних форм власності.

Спочатку колгосп «Перемога» був перейменований у КСП (Колективне сільськогосподарське підприємство у 1992 році) наприкінці головування Миколи Петровича Подоляки. З 1993 року головою КСП «Перемога» був обраний Іван Дмитрович Ромодан і працював ним до 1999 року.

У 1999 головою був обраний Микола Сергійович Віташ, на початку наступного, 2000 року КСП «Перемога» був реформований у ПОСП (Приватно-орендне сільськогосподарське підприємство) – директор Микола Сергійович Віташ. Все майно і земля були розпайовані між колишніми членами колгоспу. Ці майнові і земельні паї були віддані в оренду ПОСП «Батьківщина». Проте економічний спад у державі, невідповідність цін, нестабільність у керівництві державі, інфляція все більше заганяють сільське господарство у глухий кут. Разом з цим занепадає село в цілому. Припинило свою роботу й Попівське сільпо. Закрилися магазини. Замість магазинів кооперації розпочали розвиватися торгівельний бізнес. Приватні підприємці займаються оптовою закупівлею товарів і продажем

/с.75/

з автомобілів у селах та на ринку Миргорода. Згодом вони відкривають торгівельні палатки, контейнери, магазини. Перший приватний магазин у 2000 році відкрив у Попівці Микола Анатолійович Шевела. Цей виходець із с. Попівки працював у Англії і вирішив вкласти свої кошти у рідному селі, викупивши колишнє приміщення «Продмагу» в центрі села. Це була перша інвестиція у розвитку села. У 2007 році в Попівці працює вже 6 приватних магазинів.

У ті тяжкі часи 90-х та початку 2000-х років населення жило за рахунок свого селянського господарства. Заробітньої плати в грошовій формі працюючи в КСП «Перемога», а згодом і у ПОСП «Батьківщина» майже не одержували або отримували в кінці сезонних робіт. Бюджетники отримували зарплату з запізненням..

З 2005 року в Україні економіка стабілізується. Намічається тенденція росту заробітної плати, пенсій, інших соціальних виплат. Проте підприємство

«Батьківщина» продовжує занепадати. Не маючи коштів на ремонт приміщень, техніки, закупівлі пального, міндобрива, ПОСП втрачає матеріальну базу, ферми, тракторну бригаду, число працюючих зменшується, зменшується розмір землі, що виробляються. Люди стали здавати свої паї в оренду іншим землекористувачам, які маючи значний капіталяяя, стали вкорінятися на землях Попівської сільської ради (ТОВ «АгроТехГарантія», ТОВ «УкрЛатАгро»). До 2006 року все частіше стало поставати питання про банкротство ПОСП «Батьківщина». Проте дирекції (М.С.Віташ) за підтримки райдержадміністрації, вдалося укласти договір з інвестором з Росії- ТОВ «НутріЛекАгорУкраїна» (генеральний деректор М.А.Дьячков) про реорганізацію ПОСП «Батьківщина». Затверджено новий штатний розпис: директор М.С.Віташ, заступник директора по рослинництву П.В.Овлах, завідуючий господарством А.П.Ромодан, головний бухгалтер С.С.Гуржій, головний економіст Н.Л.Міхтян, головний інженер М.М.Шека, головний агроном О.М.Віташ, зоотехнік П.П.Недождій

/<u>с.76</u>/

Реформоване ПОСП «Батьківщина» обробляє землі не тільки на території Попівської, а й Остапівської сільських рад. Запальне число працюючих -157 чоловік, з них 132 – ще жителі села Попівки та села В. Грем'яґчі, решта – с.Остапівки: 28 механізаторів, 23 водії, 23 осіб адмінперсоналу. В господарстві є одна молчна ферма в урочищі Каховка (завідуючий В.П.Шпак), де працює 20 тваринників, свинотоаврна ферма (завідуюча С.В.Кирпосенко), де корів – 110, а свиней- до 1000, тракторна бригада (бригадир В.Б.Балко) автогараж.

Працівники стали регулярно отримувати заробітню плату, зросла орендна плата, погашені борги перед державою та людьми. На полях з'явилася потужна техніка нового покоління, закуповуються мінеральні добрива та хімпрепарати, планується будівництво молочного комплексу в с. Остапівка, та відгодівельного в с. Попівка. В селах сільської ради розвивається малий бізнес: оренда ставків, фермерські господарства,

приватні підприємці.

Навесні 2006 року введено добудову УКПГ (установки комплексної переробки газу) що переробляє газ від чотирьох газових свердловин, які знаходяться на території Попівської сільської ради (керівник Іван Сергійович Демидко). У 2006 році розпочинала свою роботу ще одна бурова установка поблизу колишньої МПФ №2.

Продовжується добування та переробка вітчизняного природного газу. Це вселяє надію в те, що з розвитком промислового видобування та переробки природного газу будуть розвиватися села нашої сільської ради.

За кошти нафтогазового комплексу та кошти лісного господарства, що знаходится в урочищі Кордон, виконано ремонт дороги від Пропою до Котової гори та заасфальтовано центральну базарну площу.

Успішнро розвивається лісове господарство, яке налічує більше 30 постійних та сезонних працівників, котрі вирощують **/с.77/** саджанці лісових дерев та кущів, доглядають за дикими та екзотичними тваринами власного зоопарку. На території Кордону розташовані сучасні конюшні, де утримують породистих коней, будинок для гостей, будується іподром з трибунами для глядачів.

У грудні 2006 року в приміщенні школи відкритий дитячий садок «Веселка». У 2007 році розпочато реконструкцію цегельного заводу приватним підприємством з м.Кременчук.

У жовтні 2007 року планується розпочати капітальний ремонт Попівської ЗОШ та водонапірної башти. У планах на 2008 рік передбачається будівництво підвідного газопроводу до села Велика Грем’яча. На жаль, село Грем’яча може з часом залишитися без своїх корінних жителів. Та воно має перспективу, завдяки безпосередній близькості лісу, чудовій природі, перерости у дачне поселення городян.

Хочеться вірити, що і надалі в селах Попівської сільської ради відбуватимуться переміни, які сприятимуть розвитку цих населених пунктів, добробуту їх жителів. (Ред.)

****

ДОДАТОК №1

Освітні заклади села Попівки

*У 1866 у Попівці було відкрите двокласне земське училище, в якому навчалося 94 хлопчики і 6 дівчаток заможних козаків.

У звіті Миргородської земської управи за 1894 рік значится, що навчання дітей у селі організували попечитель Омелько Чех, законовчитель священник Павло Тарасенко, учитель Григорій Філянський, помічник учителя Марія Міхновська.

У 1913 році в селі Попівка працювали: одне двокласне та двоє однокласних земських училищ, дві церковно-приходські школи (Олександра Невського та Миколаївська). В них навчалися 236 хлопчиків та 130 дівчат.

На кошти земства у селі було побудовано дві трикласні школи, навчання у яких розпочалося у 1914 році*.

У селі Попівці до 1923 року було дві початкові школи. **/с.78/
Одна містилася в центрі села в приміщенні, де тепер міститься колгоспний дитсадок, а друга – у приміщенні колишньої восьмирічної школи, де тепер колгоспний готель.

У 1923 році відкрито 7-річну школу. Початкову школу перевили у попову хату, що навпроти приміщення аптеки, а у вивільному приміщені помістили 7-річну школу.

Завідуючим 7-річню школою був Семен Гаврилович Бойко. При школі в окремому будинку працювала столярна майстерня і майстерня по переплітанню книжок. Столярною майсернею завідував Яків Григорович Лубенець, а майстернею по переплітанню книжок – Петро Андрійович Кузьменко.

У 7-річній школі за програмою викладалися такі предмети, як: основи політичної економії і суспільствознавство (викладав Василь Юркович Усенко), сільське господарство вів учитель Терентій Павлович Руденко. Учні

вчилися розбирати, складати, а потім їздити трактором.**

*Навесні 1923 року у 5-му класі Попівської семирічної трудової школи імені Жовтневої революції було створено перший піонерський загін. Першими піонерами були: Я.Бойко, О.Візір, І.Зірка, І.Криворучко, Г.Родік, О.Самойлович. Головою ради піонерського загону було обрано Олену Візір. Вона згодом стала першою піонервожатою школи.

У 1927 році у Попівській симерічній трудовій школі імені Жовтневої революції та двох початкових навчалося 957 учнів*.

**У 1937 році, коли на базі 7-річної школи було засновано середню школу, в ній навчалося 400 учнів і було 22 вчителі. Заняття проводилися в дві зміни.

У двох початкових школах навчалося 250 дітей.У 1938 році директором середньої школи став Олександр Євгенович Крига, а завучем призначено Сергія Миколайовича Білана. На цей період в школі уже було 32 класи із загальною кількістю 1250 учнів та 62 учителі.У зв'язку з великою кількостю класів і учнів було призначено нового завуча по 1-7 класах Тодосія Івановича Дяченка, а по 8-10 класах- Сергія Миколайовича Білана.

У школі було по 4-5 паралельних класів (А,Б,В,Г,Д). Наповненість кожного класу становила 42-44 учні. Крім того, працювала і вечіря школа.У ній були 5,6,7,8,9 класи.Тяга до знань у кожного селянина, навіть у дорослого була велика. **/с.79/**